

UMCS

WYDZIAŁ NAUK O ZIEMI
I GOSPODARKI PRZESTRZENNEJ

KRAJOBRAZY INSPIRACJI INSPIRACJE KRAJOBRAZOWE

Materiały XXI INTERDYSCYPLINARNEGO SEMINARIUM KRAJOBRAZOWEGO

KAZIMIERZ DOLNY

26 – 27 WRZEŚNIA 2016

KOMITET HONOROWY:

prof. dr hab. Stanisław Michałowski

prof. dr hab. Wiesław Oleszek

Janusz Grobel

Andrzej Pisula

Rektor Uniwersytetu Marii Curie - Skłodowskiej
w Lublinie

Dyrektor Instytutu Uprawy Nawożenia
i Gleboznawstwa w Puławach

Prezydent Miasta Puławy

Burmistrz Miasta Kazimierz Dolny

KOMITET NAUKOWY:

dr hab. prof. UŚ Urszula Myga-Piątek

prof. dr Mieczysława Demska-Trębacz

prof. dr hab. Marian Harasimiuk

dr hab. inż. Józef Hernik

prof. dr hab. inż. arch. Wojciech Kosiński

prof. dr hab. inż. arch. Jeremi T. Królikowski

prof. dr hab. inż. arch. Krystyna Pawłowska

prof. dr hab. Joanna Plit

Uniwersytet Śląski, Sosnowiec

Uniwersytet Muzyczny F. Chopina, Warszawa

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin

Uniwersytet Rolniczy im. H. Kołłątaja, Kraków

Politechnika Krakowska im. T. Kościuszki,
Kraków

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego,
Warszawa

Politechnika Krakowska im. T. Kościuszki,
Kraków

Komisja Krajobrazu Kulturowego PTG,
Warszawa

KOMITET ORGANIZACYJNY:

dr hab. Sebastian Bernat,

dr Małgorzata Flaga,

dr Marcin Koziół,

dr Andrzej Pawłowski,

dr inż. arch. Anna Polska,

dr Małgorzata Stanicka,

mgr Paweł Czubla

Redakcja

Sebastian Bernat, Małgorzata Flaga, Anna Polska

PROGRAM

PONIEDZIAŁEK, 26 WRZEŚNIA 2016 R.

10.00.-11.00. **Sesja jubileuszowa** dedykowana Prof. K.H.Wojciechowskiemu
10.00.-10.30. Otwarcie Seminarium i okolicznościowe wystąpienia
10.30.-11.00. Urszula Myga-Piątek (UŚ Sosnowiec) – Człowiek w krajobrazie XXI wieku. Od racjonalnego uczestnika do twórcy niezależnego

11.00.-13.00. **Sesja plenarna** (prowadzenie prof. U. Myga-Piątek)
11.00.-11.15. Jeremi T. Królikowski, Ewa Rykała (SGGW Warszawa) – Kontemplacja krajobrazu jako źródło inspiracji artystycznej
11.15.-11.30. Szymon Chmielewski, Tadeusz J. Chmielewski (UP Lublin), Marta Samulowska (ESRI Polska), Agnieszka Kułak (UP Lublin) – Ocena potencjału inspiracji artystycznych krajobrazu Kazimierza Dolnego i jego otoczenia
11.30.-11.45. Małgorzata Kaczyńska (SGGW Warszawa) – Kopie krajobrazowe jako atrakcja turystyczna
11.45.-12.00. Hubert Romanowski (ZUT Szczecin) – Krajobrazy i detale (Krajobraz jako źródło inspiracji w sztukach plastycznych)
12.00.-12.15. Józef Hernik (UR Kraków) – Działania na rzecz ochrony otwartych krajobrazów kulturowych obszarów wiejskich
12.15.-12.30. Sebastian Bernat (UMCS Lublin) – Dobre praktyki krajobrazowe na przykładzie wybranych konkursów europejskich i ogólnopolskich
12.30.-13.00. Dyskusja

13.00.-13.30. Przerwa kawowa

13.30.-15.00. **Sesja referatowa I** (prowadzenie prof. J. Hernik)
13.30.-13.45. Adam Senetra (UWM Olsztyn) – Dynamika zmian przestrzenno-czasowych estetyki krajobrazów obszarów pojeziernych na potrzeby ich audytu i ochrony
13.45.-14.00. Malwina Michalik-Śnieżek, Tadeusz J. Chmielewski (UP Lublin) – Krajobrazy aktualne Kazimierskiego Parku Krajobrazowego: klasyfikacja, kartowanie i ocena potencjału usług kulturowych
14.00.-14.15. Irena Niedźwiecka-Filipiak (UP Wrocław) – Krajobrazowy kontekst Sieci Najciekawszych Wsi
14.15.-14.30. Tomasz Figlus (UŁ Łódź) – Wsie tematyczne w Polsce jako wyraz kreatywnego kształtowania krajobrazu kulturowego. Źródła inspiracji i przykłady dobrych praktyk
14.30.-14.45. Ewa Waryś (PK Kraków) – Scenograficzna wartość krajobrazu kulturowego jako źródło inspiracji
14.45.-15.00. Dyskusja

15.00.-16.00. Obiad

16.00.-18.00. **Sesja referatowa II** (prowadzenie prof. J. T. Królikowski)
16.00.-16.15. Izabela Myszka-Stąpór (SGGW Warszawa) – Krajobrazy w sztuce ogrodowej

16.15.-16.30. Magdalena Błaszczyk, Marzena Suchocka, Gabriela Maksymiuk (SGGW Warszawa) - Kultura czy natura? Mechanizmy percepcji i preferencji wobec krajobrazu i form roślinnych

16.30.-16.45. Magdalena Błaszczyk, Gabriela Maksymiuk, Marzena Suchocka (SGGW Warszawa), Adam Juźwiak (Muzeum Zamkowe w Malborku) – Nowe technologie i ich możliwości zastosowania w badaniach preferencji społecznych względem kształtowania krajobrazu

16.45.-17.00. Magdalena Czałczyńska-Podolska, Magdalena Rzeszotarska-Pałka (ZUT Szczecin) – „Krajobraz, w którym widać człowieka” – przestrzenie, które leczą i integrują jako inspiracja dla nowego spojrzenia na współczesne miasto

17.00.-17.15. Mariusz Antolak (UWM Olsztyn) – Dylematy estetyki i estetyzacji polskich miast

17.15.-17.30. Marta Kościńska (ZUT Szczecin) – Partycypacja społeczna w modelowaniu estetyki krajobrazu Szczecina

17.30.-17.45. Dawid Soszyński (KUL Lublin), Adam Gawryluk, Barbara Sowińska-Świerkosz (UP Lublin) – Jakość rozwiązań krajobrazowych w kształtowaniu wiejskich przestrzeni publicznych Polesia

17.45.-18.15. Dyskusja

**18.30.-23.00. Spacer po Kazimierzu Dolnym
i wieczór artystyczny - towarzyski**

19.30. – 20.15. Koncert organowy w kazimierskiej Farze (wyk. Robert Grudzień)

21.00.-23.00. Uroczysta kolacja

WTOREK, 27 WRZEŚNIA 2016 R.

8.00.- 9.00. Śniadanie

9.00.-11.00. **Sesja referatowa III** (prowadzenie prof. J. Plit)

9.00.-9.15. Krzysztof Herman (SGGW Warszawa) – Strategie niskobudżetowości a estetyczne i niematerialne wartości krajobrazu kulturowego. Wnioski z badań i diagnoz Parku Kultury w Powsinie

9.15.-9.30. Alicja Kot-Niewiadomska, Jarosław Kamyk (IGSMiE PAN, Kraków) – Korona Hałd Śląskich - czyli o hałdach inaczej

9.30.-9.45. Joanna Szczęsna, Małgorzata Flaga (UMCS Lublin) – Krajobrazy kulturowe woj. lubelskiego i ich znaczenie dla rozwoju turystyki kulturowej w regionie

9.45.-10.00. Mateusz Rogowski (UAM Poznań) – Wykorzystanie krajobrazu multisensorycznego w tworzeniu produktu turystycznego regionu

10.00.-10.45. Jolanta Kijowska J. (PWSZ Gorzów Wielkopolski), Michał Faryś (UAM Poznań) – Wyróżniki krajobrazu kulturowego dawnych ziem polskich w krajobrazie wybranych obszarów Ameryki Południowej

10.45.-11.00. Edyta Kwiatkowska-Faryś (UAM Poznań) – Doświadczenie krajobrazu poprzez literaturę. Językowo-kulturowy obraz świata utraconego w powieści Florian Czynszewicza „Nadberezyńcy”

11.00.-11.15. Sebastian Bernat (UMCS Lublin) – Turystyka filmowa a krajobraz

11.15.-11.30. Dyskusja

11.30.-12.30. **Sesja posterowa** przy herbacie i kawie
(prowadzenie dr inż. arch. A. Polska)

- Dorota Sikora (SGGW Warszawa) – Wpis do rejestru zabytków jako narzędzie ochrony krajobrazu – na przykładzie Wilanowa
- Katarzyna Pałubska (UP Lublin), Łukasz Pardela (UP Wrocław) – Forteczny krajobraz zabytkowy – praktyka a teoria kształtowania krajobrazu „wyspecjalizowanego”
- Katarzyna Kasprowska-Nowak (AJD Częstochowa) – Inspiracje do zagospodarowania wybranych wyrobisk Pogórza Cieszyńskiego
- Katarzyna Kasprowska-Nowak (AJD Częstochowa) – Sztuka pszczelarska w krajobrazie kamieniołomów Ziemi Cieszyńskiej
- Bartosz Jawecki (UP Wrocław) – Rola czynnych kamieniołomów granitu w krajobrazie ziemi strzelińskiej
- Maria Nawieśniak, Józef Hernik (UR Kraków) – Ocena i identyfikacja krajobrazowa wybranych dolin rzecznych
- Jolanta Kijowska (PWSZ Gorzów Wielkopolski), Andrzej Kijowski (UAM Poznań) – Drewniany skarb czy problem? Studium przypadku ochrony architektury drewnianej
- Paweł Pytka (UMCS Lublin) – Małe obiekty sakralne w planowaniu przestrzennym – walor czy bariera?
- Paweł Pytka, Jolanta Rodzoś (UMCS Lublin) – Krajobraz miejscowości w kształtowaniu więzi terytorialnych młodzieży
- Irena Niedźwiecka-Filipiak, Anna Podolska (UP Wrocław) – Miejsce krajobrazu we wsiach tematycznych
- Mariusz Antolak (UWM Olsztyn) – Współczesne trendy i zwyczaje związane z kształtowaniem przestrzeni antropogenicznej w Irlandii
- Mariusz Antolak (UWM Olsztyn) – Współczesne trendy i zwyczaje związane z kształtowaniem przestrzeni antropogenicznej na Wyspach Zielonego Przylądka
- Małgorzata Sawicka (PK Kraków) – Przemiany krajobrazu Olszówki Górnej i Dolnej w Bielsku-Białej
- Agnieszka Jaszczak, Alicja Kotewicz (UWM Olsztyn) – Filmowe inspiracje krajobrazem – między rzeczywistością a kreacją
- Łukasz Musiaka (UŁ Łódź) - Zabytkowe układy przestrzenne i obiekty architektoniczne średniowiecznych miast dawnego państwa krzyżackiego jako walor turystyczny
- Zygmunt Młynarczyk, Ilona Potocka, Mateusz Rogowski (UAM Poznań) – Turystyka krajobrazowa jako inspiracja do wykorzystania badań termowizyjnych w obiektywizacji oceny atrakcyjności wizualnej krajobrazu
- Magdalena Pożarowszczyk (SGGW Warszawa) – Morfologia i znaczenie świątła w widokach i sekwencjach widokowych
- Anna Teresa Świątek (UJK Kielce) – Rolnictwo ekologiczne jako dobra praktyka w kształtowaniu krajobrazu
- Magdalena Wilkosz-Mamcarczyk (UR Kraków) – Działania rewaloryzacyjne i modernizacyjne jako element procesu rewitalizacji i ich wpływ na krajobraz wybranych miejscowości powiatu wadowickiego

12.30.-13.00. **Dyskusja końcowa i podsumowanie seminarium**

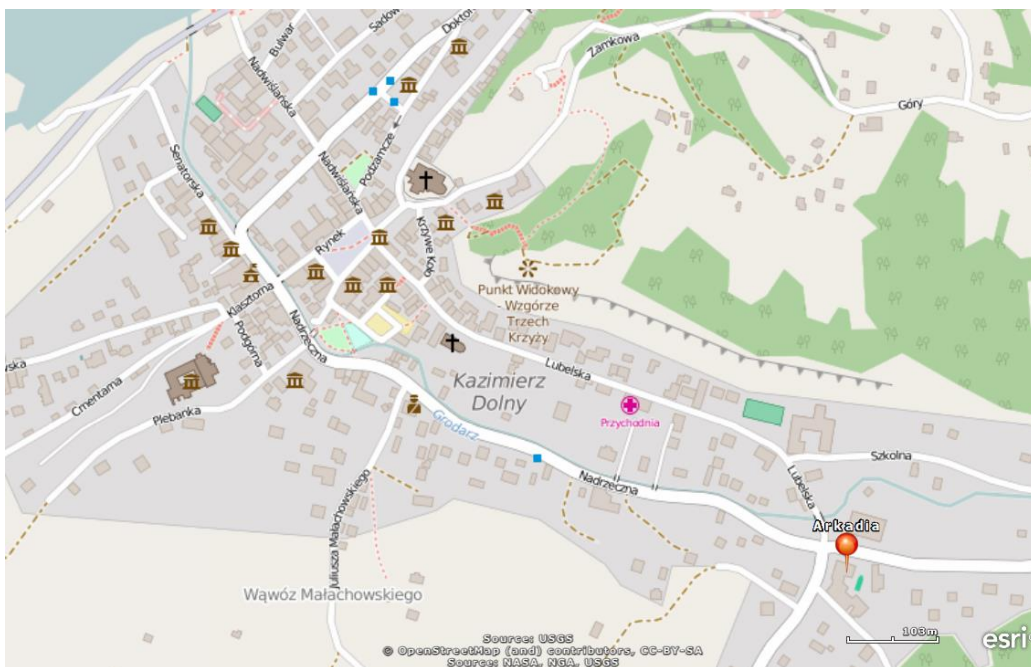
13.00.-14.00. Obiad

14.00.-19.00. **Sesja terenowa**

Kazimierz Dolny – Korzeniowy Dół – Mięćmierz – Puławy (Zespół Pałacowo-Parkowy, Marina, Ogród Biblijny) – Kazimierz Dolny

Miejsce obrad i zakwaterowania:

Ośrodek ARKADIA, ul.Czerniawy 1 w Kazimierzu Dolnym

WPROWADZENIE

Zmiany społeczno-gospodarcze ostatnich lat zaowocowały nowymi perspektywami w zakresie kształtowania krajobrazu. Poprzez aktywizację społeczności lokalnych i zwiększenie możliwości finansowania przedsięwzięć przestrzennych obserwujemy znaczące zmiany w krajobrazie. Jednocześnie, wraz ze wzrostem świadomości społecznej, coraz częściej dostrzegane są estetyczne i artystyczne wartości krajobrazów. Zapisy Europejskiej Konwencji Krajobrazowej zaczynają przekładać się na konkretne działania prokrajobrazowe. Czy jednak wszystkie przyczyniają się do kształtowania harmonijnego krajobrazu? Czy można wskazać wśród nich wzorcowe?

Prezentowana publikacja jest zbiorem streszczeń referatów i posterów zgłoszonych na XXI Interdyscyplinarne Seminarium Komisji Krajobrazu Kulturowego PTG „Krajobrazy inspiracji. Inspiracje krajobrazowe” organizowane w dniach 26-27 września 2016 roku w Kazimierzu Dolnym. Celem XXI Seminarium Krajobrazowego jest dyskusja na temat pozytywnych rozwiązań w zakresie kształtowania krajobrazu oraz roli krajobrazu jako źródła inspiracji artystycznych. W ramach konferencji zaplanowano sesje referatowe i posterowe, koncert oraz sesje terenowe. Sesja plenarna została zadedykowana prof. Krzysztofowi H. Wojciechowskiemu z okazji jego 80. rocznicy urodzin. Uczestnicy Seminarium to reprezentanci różnych dyscyplin i ośrodków naukowych w Polsce (m.in. Kraków, Warszawa, Poznań, Szczecin, Wrocław, Olsztyn, Poznań, Łódź, Sosnowiec, Częstochowa). Zgłoszono 26 referatów i 18 posterów dotyczących dobrych praktyk w kształtowaniu krajobrazu, roli krajobrazu w odnowie wsi i rewitalizacji miast, krajobrazu jako źródła inspiracji w literaturze, muzyce i sztuce oraz nowych form turystyki kulturowej inspirowanej doświadczeniem krajobrazu.

Wyróżnikiem prezentowanej publikacji jest różnorodność perspektyw badawczych. Seminarium Komisji Krajobrazu Kulturowego mają bowiem charakter interdyscyplinarny, co pozwala wskazać punkty styczności, w których idee i koncepcje, analizy i interpretacje formułowane są w różnych ujęciach. Są zatem ukierunkowane na otwarcie znacznie szerszych możliwości poznawczych aniżeli w ramach jednej, określonej dziedziny nauki.

Profesor Krzysztof H. Wojciechowski

Urodził się 12 stycznia 1936 r. w Poznaniu. Od 1939 r. związany jest z Lublinem, gdzie ukończył szkołę podstawową i liceum ogólnokształcące, a w latach 1953-1959 odbył studia geograficzne na UMCS-ie. Prace magisterską na temat „Stosunki wodne w dorzeczu Gielczwi” wykonał pod kierunkiem prof. Tadeusza Wilgata. Jeszcze przed ukończeniem studiów został zatrudniony w Zakładzie Hydrografii UMCS, początkowo jako technik, a następnie jako asystent techniczny i asystent. W 1966 r., po uzyskaniu stopnia doktora nauk przyrodniczych na podstawie pracy „Problemy bilansu wodnego Thornthwaite’a i Mathera w zastosowaniu do Polski” (promotor prof. Tadeusz Wilgat), został adiunktem w tym Zakładzie. W 1987 r. otrzymał stopień doktora habilitowanego. Rozprawa habilitacyjna pt.: „Problemy percepcji i oceny estetycznej krajobrazu” jest uznawana za pierwszą w Polsce pracę naukową podejmującą kompleksowo nurt estetyczny w geograficznych badaniach krajobrazowych, zaś jej autor jest uznawany za prekursora tych badań. Według niego „walory estetyczne krajobrazu są nie tylko istotnym składnikiem odczuwanej w każdej chwili „jakości życia” ale, co nie mniej ważne są czynnikiem odgrywającym istotną rolę w procesie kształtowania wielu istotnych cech duchowych jednostki ludzkiej”. W 1989 r. K. H. Wojciechowski objął stanowisko docenta, a w 1995 r. - profesora UMCS. W 2001 r. otrzymał tytuł profesora zwyczajnego.

W latach 1989-1994 prof. K. H. Wojciechowski był kierownikiem Roztoczańskiej Stacji Naukowej w Guciowie, a w 1990 r. został pierwszym kierownikiem Zakładu Ochrony Środowiska, którym kierował do przejścia na emeryturę w 2006 r. W okresie 1987-1991 pełnił funkcję zastępcy Dyrektora, a w latach 1991-1997 Dyrektora Instytutu Nauk o Ziemi UMCS. Od 2001 r. pracuje w Akademii Wychowania Fizycznego Józefa Piłsudskiego w Warszawie w Zamiejscowym Wydziale Wychowania Fizycznego w Białej Podlaskiej na stanowisku profesora zwyczajnego.

Profesor K. H. Wojciechowski jest autorem blisko 100 publikacji naukowych. Brał udział w stażach naukowych w Wielkiej Brytanii, a w Stanach Zjednoczonych przebywał jako "Visiting Professor". W celach naukowych odwiedził także Francję, Kanadę, Szwecję, Ukrainę, Węgry, Czechy i Słowację. W roku 1964 brał udział w wyprawie badawczej PTG do Ameryki Południowej, zaś w 1978 r. do Mongolii. Problematyka jaką zajmował się prof. K. H. Wojciechowski w swoich badaniach to m.in.: uwarunkowania obiegu wody w zlewniach związanych z cechami fizjograficznymi i sposobem ich zagospodarowania, metodologia badań krajobrazowych powiązanych z geografią humanistyczną, przestrzenne zróżnicowanie zagrożeń środowiska, prognozy procesów degradacji i funkcjonowanie obszarów chronionych, programowanie i projektowanie zagospodarowania terenów przyrodniczo i krajobrazowo cennych, prokrajobrazowe instrumenty planistyczne, problematyka jakości życia, koncepcje przestrzeni w geografii, zastosowania badań geograficznych w turystyce i rekreacji. Prof. K. H. Wojciechowski wielokrotnie zabierał głos w sprawie przyszłości geografii. Pisał m.in.: „Dla dalszej współczesnej cywilizacji geografia jest nauką podstawową, istotną na każdym poziomie wykształcenia, umożliwiającą „rozumienie świata”, „...jeśli badania geograficzne mają rozwijać się tak, aby nie pozostawać w tyle za rozwojem cywilizacyjno-społecznym, to nie można rezygnować z prób działania na terenach pogranicza wielu dyscyplin badawczych”.

Podczas pracy na UMCS-ie Profesor Wojciechowski prowadził różnicowane wykłady dla studentów geografii, ochrony środowiska, filozofii, kulturoznawstwa oraz dla studentów zagranicznych przebywających na Uczelni w ramach umów o współpracy. Był promotorem 245 prac magisterskich i licencjackich na Wydziale Biologii i Nauk o Ziemi UMCS oraz ponad 100 prac na Akademii Wychowania Fizycznego i innych uczelniach. Pod jego kierunkiem powstało też 9 prac doktorskich. Był recenzentem 14 rozpraw doktorskich i 5 habilitacyjnych.

Prof. K. H. Wojciechowski jest lub był w pewnych okresach członkiem: Polskiego Towarzystwa Geograficznego (w latach 1976-78 - przewodniczący Oddziału Lubelskiego), Pol-

skiej Asocjacji Ekologii Krajobrazu, Komisji Krajobrazu Kulturowego PTG (aktualnie Członek honorowy), Towarzystwa Urbanistów Polskich, Komitetów i Komisji PAN (Gospodarki Wodnej, Urbanistyki i Architektury, Nauk Geograficznych), Rad Naukowych Poleskiego i Roztoczańskiego Parku Narodowego, Lubelskiego Towarzystwa Naukowego oraz członkiem założycielem Bractwa Wybrzeża w Polsce i Lubelskiego Klubu Rotary. Aktywnie działał w licznych organizacjach sportowych i turystycznych oraz ZNP.

Opracowano na podstawie:

Księga Pamiątkowa Wydziału Biologii i Nauk o Ziemi UMCS w Lublinie, Wyd. UMCS, Lublin, 1995.

Wojciechowski K.H., 1986, Problemy percepcji i oceny estetycznej krajobrazu, UMCS, Lublin, s. 38.

Wojciechowski K.H., 1999, Refleksje o istocie geografii, [w:] B. Domański, W. Widacki (red.), Geografia polska u progu trzeciego tysiąclecia, IG UJ, Kraków, s.43.

Wybrane publikacje:

Wojciechowski K.H., 1986, Problemy percepcji i oceny estetycznej krajobrazu, UMCS, Lublin.
Wojciechowski K.H., 1992, Geography of tourism in Lublin. W: Scientific and didactic activity in Polish university centres on the geography of tourism. Published on the occasion of the 27th Congress of International Geographical Union in Washington 1992, pod red. J. Warszzyńskiej, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego, Prace Geograficzne, z. 86, Kraków: 83-88.

Wojciechowski K.H., 1995, Atlas krajobrazów Polski jako zadanie badawcze. Czasopismo: Spraw. Pos. Kom. Nauk. PAN, t. 38, Kraków: 121-122.

Wojciechowski K.H., 1996, Koncepcje przestrzeni przydatne dla gospodarowania w obszarach chronionych. W: Badania ekologiczno-krajobrazowe na obszarach chronionych, pod red. M. Kistowskiego, Problemy Ekologii Krajobrazu, t. 2, Uniwersytet Gdański, Polska Asocjacja Ekologii Krajobrazu, Gdańsk: 35-39.

Wojciechowski K.H., 1996, Przestrzeń i Geografia, Rzeki t. 5. Katowice:161-180.

Wojciechowski K.H., 1998, Koncepcje przestrzeni geografii humanistycznej. W: Przestrzeń w nauce współczesnej, pod red. S. Symotiuka, G. Nowaka, Wyd. UMCS, Lublin:141-154.

Wojciechowski K.H., 1999, Refleksje o istocie geografii. W: B. Domański, W. Widacki (red.), Geografia polska u progu trzeciego tysiąclecia, IG UJ, Kraków: 41-44.

Wojciechowski K.H., 2000, Granice w krajobrazie kulturowym, Ośrodek Ochrony Zabytkowego Krajobrazu, Studia i Materiały, Krajobrazy 29 (41): 33-39.

Wojciechowski K.H. (współredaktor i współautor) 2003, Korytarz ekologiczny doliny Bugu . Stan – Zagrożenia – Ochrona, IUCN Program Europy, Warszawa: 1- 350.

Wojciechowski K.H., 2003, Rozwój turystyki i rekreacji jako czynnik kształtujący cechy krajobrazu. W: R. Ciesliński, K. Piech (red.), Miejsce i rola turystyki w strategii społeczno-gospodarczej województw wschodniej Polski, ZWWF AWF w Warszawie, Biała Podlaska: 103-111.

Wojciechowski K.H., 2003, Faktura i tekstura krajobrazu jako mierzalne jego cechy przydatne w typologii i klasyfikacji. W: Rola studiów ekologiczno-krajobrazowych w procesie integracji Polski z Unią Europejską: jubileuszowa konferencja naukowa z okazji 10-lecia Polskiej Asocjacji Ekologii Krajobrazu, Gdańsk-Starbienino, 22-24 maja 2003 r., Uniwersytet Gdański, PAEK, Gdańsk.

- Wojciechowski K.H., 2003, Problemy waloryzacji krajobrazu kulturowego dla programowania turystyki alternatywnej. W: Krajobraz – turystyka – ekologia, Problemy Ekologii Krajobrazu, t. 9, Leszno: 159-164.
- Wojciechowski K.H., 2005, Ordynacja Zamojska a Zamojszczyzna: granice, pojęcia, tożsamość regionalna. W: Wpływ działalności gospodarczej wielkich majątków ziemskich na stan współczesny dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, pod red. E. Skowronek. Materiały konferencji naukowej "Zamojscy w dziejach Polski: w kręgu polityki, gospodarki, prawa i kultury", Zamość-Zwierzyniec, 15-17.09.2005 r.
- Wojciechowski K.H., 2006, Ład przestrzenny i estetyka krajobrazu. W: Wartości w geografii, pod red. M. Łanczont, G. Janickiego, Ogólnopolska Konferencja w 70 rocznicę urodzin Prof. dra hab. Józefa Wojtanowicza, Lublin, 6-7 kwietnia 2006, Zakład Geografii Fizycznej i Paleogeografii UMCS, Lublin.
- Wojciechowski K.H., 2006, *Urban sprawl* – naturalne czy wymuszone stadium sukcesji krajobrazowej. Żywiolowe rozprzestrzenianie się miast – narastający problem aglomeracji miejskich w Polsce, pod red. W. Kozłowskiego, Studia nad zrównoważonym rozwojem, Komitet „Człowiek i Środowisko” PAN, t. 2: 71-79.
- Wojciechowski K.H., 2007, Układy wymiarów jakości wizualnej krajobrazu, Czasopismo Techniczne Architektura, t. 104.
- Wojciechowski K.H., 2008, Prokrajobrazowe instrumenty planistyczne we Francji, Belgii, Hiszpanii i Portugalii, Czasopismo Techniczne, Wyd. Politechniki Krakowskiej, 1-A/2008: 171-179.
- Wojciechowski K.H., 2008, Doświadczanie krajobrazu jako koncepcja naukowa J.G.Grano. W: Dźwięk w krajobrazie jako przedmiot badań interdyscyplinarnych, pod red. S. Bernata, Prace Komisji Krajobrazu Kulturowego PTG, nr 11, Instytut Nauk o Ziemi UMCS, Komisja Krajobrazu Kulturowego PTG, Lublin: 22-28.
- Wojciechowski K.H., 2010, Człowiek i rzeka w układzie przyrodniczym i gospodarczym. W: Rzeki: kultura-cywilizacja-historia, t. 10: 187-201.
- Wojciechowski K.H., 2010, Wartości i walory krajobrazów przemijających i efemerycznych, W: Studia krajobrazowe a ginące krajobrazy, pod red. D. Chylińskiej, J. Łacha, Instytut Geografii i Rozwoju Regionalnego Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław: 37-41.

Opracował: Sebastian Bernat

Mariusz Antolak

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie
Wydział Kształtowania Środowiska i Rolnictwa
e-mail: mariusz.antolak@uwm.edu.pl

DYLEMATY ESTETYKI I ESTETYZACJI POLSKICH MIAST

Artykuł dotyczy zagadnienia estetyki i estetyzacji współczesnych miast Polski. Zostaną w nim poruszone kwestie związane z funkcjonowaniem miejskich plastyków i ich roli w kształtowaniu wizerunku miasta. W pracy omówione zostaną dobre i złe przykłady kształtowania przestrzeni, opisane zostaną stosowane zasady estetyzacji miast. Kolejna część pracy będzie dotyczyła wychowania estetycznego i jego roli w kreowaniu przestrzeni. Celem wychowania estetycznego jest przede wszystkim wyrabianie wrażliwości estetycznej, czyli zdolność dostrzegania i przeżywania wszelkiego piękna: przyrody, wytworów ludzkiej pracy i działalności twórczej. Opisane zostaną przykładowe działania mogące przyczynić się znacząco do poprawienia estetyki przestrzeni kraju w przyszłości.

Mariusz Antolak

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie
Wydział Kształtowania Środowiska i Rolnictwa
e-mail: mariusz.antolak@uwm.edu.pl

WSPÓŁCZESNE TRENDY I ZWYCZAJE ZWIĄZANE Z KSZTAŁTOWANIEM PRZESTRZENI ANTROPOGENICZNEJ W IRLANDII

Na posterze zaprezentowano wyniki badań prowadzonych w 2015 r. na terenie Irlandii. Sporządzono inwentaryzację wybranych przestrzeni prywatnych i publicznych. Określono współczesne trendy i zwyczaje związane z kształtowaniem tych przestrzeni. Celem projektu jest poznanie tendencji w organizacji przestrzeni antropogenicznej wśród wybranych grup społecznych. Badania mają charakter interdyscyplinarny i dotyczą: architektury krajobrazu, ogrodnictwa, socjologii przestrzeni, architektury i urbanistyki oraz turystyki. Prowadzone są w przestrzeni miejskiej i wiejskiej wybranych krajów, wśród zróżnicowanych grup społecznych.

Mariusz Antolak

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie
Wydział Kształtowania Środowiska i Rolnictwa
e-mail: mariusz.antolak@uwm.edu.pl

WSPÓŁCZESNE TRENDY I ZWYCZAJE ZWIĄZANE Z KSZTAŁTOWANIEM PRZESTRZENI ANTROPOGENICZNEJ NA WYSPACH ZIELONEGO PRZYŁĄDKA

Na posterze zaprezentowano wyniki badań prowadzonych w 2015 r. na terenie Republiki Wysp Zielonego Przylądka. Badania terenowe przeprowadzono w kwietniu 2015 r. na 6 wyspach: Sao Tiago, Sal, Santo Antao, Sao Vicente, Fogo i Brava. Sporządzono inwentaryzację wybranych przestrzeni prywatnych i publicznych. Określono współczesne trendy i zwyczaje

związane z kształtowaniem tych przestrzeni. Celem projektu jest poznanie tendencji w organizacji przestrzeni antropogenicznej wśród wybranych grup społecznych. Badania mają charakter interdyscyplinarny i dotyczą: architektury krajobrazu, ogrodnictwa, socjologii przestrzeni, architektury i urbanistyki oraz turystyki. Prowadzone są w przestrzeni miejskiej i wiejskiej wybranych krajów, wśród zróżnicowanych grup społecznych. W pracy opisano reakcje uzależnione od wybranych barier wpływających na kreację przestrzeni.

Sebastian Bernat

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie
Wydział Nauk o Ziemi i Gospodarki Przestrzennej
e-mail: sebastian.bernat@poczta.umcs.lublin.pl

DOBRE PRAKTYKI KRAJOBRAZOWE NA PRZYKŁADZIE WYBRANYCH KONKURSÓW EUROPEJSKICH I OGÓLNOPOLSKICH

Zmiany społeczno-gospodarcze ostatnich lat zaowocowały nowymi perspektywami w zakresie kształtowania krajobrazu. Poprzez aktywizację społeczności lokalnych i zwiększenie możliwości finansowania przedsięwzięć przestrzennych obserwujemy znaczące zmiany w krajobrazie. Na przykładzie wybranych konkursów europejskich (Europejska Nagroda Krajobrazowa, EDEN) i ogólnopolskich (Najlepiej Zagospodarowana Przestrzeń Publiczna w Polsce, Polska Pięknieje) przedstawiono kryteria oceny zgłaszanych projektów krajobrazowych/przestrzennych oraz wybranych laureatów wymienionych konkursów.

Sebastian Bernat

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie
Wydział Nauk o Ziemi i Gospodarki Przestrzennej
e-mail: sebastian.bernat@poczta.umcs.lublin.pl

TURYSTYKA FILMOWA A KRAJOBRAZ

Celem artykułu jest identyfikacja miejsc, wykorzystywanych jako plenery filmowe oraz ocena atrakcyjności krajobrazów dla produkcji filmowych oraz turystyki filmowej. Poza rozważaniami ogólnymi zwrócono uwagę na potencjał województwa lubelskiego dla turystyki filmowej i przemysłu filmowego. Artykuł powstał na bazie literatury i źródeł internetowych oraz ofert z zakresu turystyki filmowej w wybranych miastach i regionach świata przygotowanych przez studentów turystyki i rekreacji UMCS w Lublinie. Dodatkowo zastosowano badania sondażowe wśród studentów turystyki i rekreacji UMCS oraz przeprowadzono analizę krajobrazów ukazanych w wybranych produkcjach filmowych.

Magdalena Błaszczyk¹, Gabriela Maksymiuk¹, Marzena Suchocka², Adam Juźwiak³

¹ Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

Wydział Ogrodnictwa, Biotechnologii i Architektury Krajobrazu

² Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

Wydział Ogrodnictwa, Biotechnologii i Architektury Krajobrazu;

Instytut Gospodarki Przestrzennej i Mieszkalnictwa w Warszawie

³ Muzeum Zamkowe w Malborku

e-mail: gabriela_maksymiuk@sggw.pl; marzena_suchocka@sggw.pl;

adamjuzwiak@ekokwidzy.pl

NOWE TECHNOLOGIE I ICH MOŻLIWOŚCI ZASTOSOWANIA W BADANIACH PREFERENCJI SPOŁECZNYCH WZGLĘDEM KSZTAŁTOWANIA KRAJOBRAZU

Życie współczesnych mieszkańców miast jest nierozzerwalnie powiązane z dobrodziejstwami cywilizacji, czego jednym z wyznaczników jest wszechogarniające wykorzystanie nowych technologii niemal we wszystkich dziedzinach życia. Rozwój i upowszechnienie technologii informacyjno-komunikacyjnych (ang. ICT) przyczynia się do transformacji wielu sfer życia człowieka i jest coraz istotniejszym czynnikiem przemian gospodarczych i społecznych. Urządzenia mobilne się stały się nieodłącznym elementem codzienności zdecydowanej większości Polaków, co można podsumować stwierdzeniem, że obecnie życie toczy się "on-line". Zjawisko cyfryzacji dotyka także wszelkich obszarów nauki, w tym również architektury krajobrazu i badań nad szeroko rozumianą przestrzenią. Jednocześnie, zaangażowanie potencjalnych odbiorców w proces kreacji przestrzeni jest nie tylko dobrą praktyką, ale coraz powszechniejszym standardem. Wymaga ono jednak dostosowania metod i narzędzi komunikacji z odbiorcą do jego oczekiwań i nowych przyzwyczajzeń.

Celem artykułu jest prezentacja wyników badań nad wykorzystaniem nowoczesnych narzędzi oraz metod służących rozpoznaniu preferencji społecznych wobec kształtowania krajobrazu, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb współczesnej społeczności miejskiej. W artykule przedstawiono przegląd wybranych polskich i zagranicznych innowacyjnych zastosowań technologii informacyjno-komunikacyjnych i oprogramowania Soft GIS w procesie e-partycypacji. Wyniki badań dostarczają wiedzy na temat możliwości aplikacji nowych rozwiązań technologicznych w procesie kształtowania krajobrazu miejskiego, przy jednoczesnym zaangażowaniu mieszkańców i społeczności lokalnych.

Magdalena Błaszczyk, Marzena Suchocka, Gabriela Maksymiuk

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

Wydział Ogrodnictwa, Biotechnologii i Architektury Krajobrazu

e-mail: marzena_suchocka@sggw.pl; gabriela_maksymiuk@sggw.pl

KULTURA CZY NATURA? MECHANIZMY PERCEPCJI I PREFERENCJI WOBEC KRAJOBRAZU I FORM ROŚLINNYCH

Kształtowanie krajobrazu jest nierozłącznie związane z jego percepcją oraz preferencjami wykazywanymi przez odbiorców. Celem artykułu jest prezentacja wyników badań nad preferencjami społecznymi wobec różnych typów krajobrazów oraz form roślinnych, jak również wskazanie mechanizmów determinujących proces oceny krajobrazu. Badania, obejmujące przegląd literatury przedmiotu poświęconej percepcji i preferencjom społecznym ujawniły, iż znawcy tematu dzielą się na zwolenników dwóch dominujących teorii: biologicznej, wskazu-

jącej na ewolucyjny charakter preferencji wobec przestrzeni i jej składowych, oraz kulturowej. Wśród czynników socjodemograficznych wpływających na postrzeganie krajobrazu wymieniane są głównie: znajomość krajobrazu, wiek, wykształcenie, „świadomość” środowiskowa, uwarunkowania kulturowe. Wyniki badań wykazały również, iż odbiorcy za szczególnie atrakcyjne uważają krajobrazy o charakterze naturalnym, aczkolwiek noszące ślady zarządzania, o wysokim stopniu różnorodności elementów przestrzennych i gatunków oraz posiadające umiarkowany lub wysoki stopień złożoności. Badacze podkreślają również istotną rolę elementów przyrodniczych w pozytywnej ocenie krajobrazu.

Szymon Chmielewski¹, Tadeusz J. Chmielewski², Marta Samulowska³, Agnieszka Kulak²

Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie

¹ Wydział Agrobiotechnologii

² Wydział Biologii, Nauk o Zwierzętach i Biogospodarki

³ ESRI Polska

e-mail: tadeusz.chmielewski@up.lublin.pl; gisszymon@gmail.com; a.kulak@wp.pl

OCENA POTENCJAŁU INSPIRACJI ARTYSTYCZNYCH KRAJOBRAZU KAZIMIERZA DOLNEGO I JEGO OTOCZENIA

W literaturze opisane są liczne metody oceny walorów estetycznych krajobrazu, operujące zarówno wskaźnikami ilościowymi, mierzalnymi (np. metryki krajobrazowe), jak i danymi jakościowymi, subiektywnymi (np. ankiety dotyczące społecznej oceny walorów pejzaży fotograficznych; krzywa wrażeń Wejcherta itp.). Zgodnie z klasyfikacją opracowaną w ramach międzynarodowego programu TEEB (2011), wykorzystanie walorów estetycznych krajobrazu przez człowieka zaliczane jest do grupy kulturowych usług/świadczeń ekosystemowych i krajobrazowych. Usługi te dzieli się generalnie na 4 grupy: rekreacyjne, turystyczne, estetyczne i duchowe (z licznymi modyfikacjami).

Celem prezentowanych w tym artykule badań jest rozwój metod oceny potencjału usług kulturowych krajobrazu, poprzez opracowanie i przetestowanie metody oceny potencjału inspiracji estetycznych (artystycznych) krajobrazu, uwzględniającej wartości przeżyć zarejestrowane w pracach malarskich i fotograficznych. Jako hipotezę badawczą przyjęto założenie, że pejzaże malarskie oraz krajobrazowe fotografie artystyczne stanowią materialne źródła danych dotyczące przeżyć estetycznych, jakich może dostarczyć dany fragment krajobrazu. Tym samym prace te mogą być wykorzystane w ocenie potencjału estetycznych usług krajobrazowych.

Jako obszar badań wybrano miasteczko Kazimierz Dolny wraz z terenami położonymi w zasięgu widoczności z jego 3 głównych punktów widokowych. Analizowano odwzorowujące te tereny prace malarskie, zgromadzone w galeriach sztuki zlokalizowanych na terenie miasteczka oraz prace fotograficzne zgromadzone w 3 albumach o tym regionie. Przeprowadzono także badania ankietowe wśród mieszkańców i turystów, dotyczące społecznej oceny estetycznych oddziaływań krajobrazu badanego obszaru. Wyniki badań przedstawiono na kartogramach i w zestawieniach statystycznych.

Magdalena Czalczyńska-Podolska, Magdalena Rzeszotarska-Pałka

Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny w Szczecinie

Wydział Kształtowania Środowiska i Rolnictwa

e-mail: magdalena.czalczyńska-podolska@zut.edu.pl;

magdalena.rzeszotarska-palka@zut.edu.pl

"KRAJOBRAZ W KTÓRYM WIDAĆ CZŁOWIEKA" - PRZESTRZENIE KTÓRE LECZĄ I INTEGRUJĄ JAKO INSPIRACJA DLA NOWEGO SPOJRZENIA NA WSPÓŁCZESNE MIASTO

Współczesne koncepcje postindustrialnego miasta określane bywają mianem miasta ekologicznego, inteligentnego (smart city), kompaktowego (compact city), a nawet cyfrowego (digital city). Obok miast żyjących informacją, innowacyjnością rozwiązań i technologii, rozwijają się miasta konsumenckie, których wyznaczniki stanowią świątynie pop-kultury w postaci supermarketów i galerii handlowych oraz tzw. niby-miejsca. Paradoksalnie, przy dążeniu do zrównoważenia miejskich przestrzeni, często zapominamy o tym, że miasto powinno być przede wszystkim bliskie swoim mieszkańcom.

Celem artykułu jest przedstawienie wybranych przestrzeni miejskich i działań w nich jako przykładów krajobrazów terapeutycznych i integracyjnych w znaczeniu jednostki i społeczeństwa, które mogą stanowić inspirację dla nowego spojrzenia na krajobraz miejski. Wykorzystanie wskazanych działań i mechanizmów pokazanych w skali miasta, miejsca i detalu pozwala uświadomić sobie pożądany dla kształtowania współczesnych miast kierunek – budowę krajobrazów, w których "widać człowieka". Dzięki przyjęciu takiego kierunku dla kształtowania przestrzeni mamy szansę na kreację miasta, którego główną cechą jest jakże potrzebna bliskość ludziom.

Tomasz Figlus

Uniwersytet Łódzki

Wydział Nauk Geograficznych

e-mail: tomasz.figlus@gmail.com

WSIE TEMATYCZNE W POLSCE JAKO WYRAZ KREATYWNEGO KSZTAŁTOWANIA KRAJOBRAZU KULTUROWEGO. ŹRÓDŁA INSPIRACJI I PRZYKŁADY DOBRYCH PRAKTYK

Idea wsi tematycznych, znana w Europie od ponad ćwierć wieku, jest przykładem kompleksowych działań mających na celu odnowę obszarów wiejskich. Tematyzacja jest odpowiedzią na zachodzące współcześnie zmiany funkcjonalne, obejmujące dezagraryzację przestrzeni wiejskiej i rozwój nowych form zagospodarowania. Wieś tematyczna to wieś z motywem przewodnim, której rozwój podporządkowany jest wiodącej idei, dzięki której staje się wyróżnialna i często jedyna w swoim rodzaju. Są to miejscowości, których funkcjonowanie w znacznej mierze opiera się na realizacji określonego pomysłu, stanowiącego produkt turystyczny oraz swoistą dominantę, integrującą lokalną społeczność i budującą jej tożsamość. Proces tworzenia wsi tematycznych ukierunkowany jest na aktywizację gospodarczą i wzrost konkurencyjności, a jego skutkiem jest postępująca transformacja krajobrazu kulturowego. Wioski tematyczne powstają w Polsce systematycznie od schyłku lat dziewięćdziesiątych dzięki wsparciu takich programów wspólnotowych jak Leader czy Equal.

W referacie zaprezentowany został stan rozwoju wiosek tematycznych na obszarze Polski oraz ich rozkład przestrzenny z uwzględnieniem różnych kategorii uwarunkowań lokalizacyjnych. Podstawą tworzenia wsi tematycznych jest każdorazowo kapitał tkwiący w zasobach lokalnych. Współcześnie wśród kilkudziesięciu projektów dostrzec można jednak ogromne zróżnicowanie pod względem źródeł inspiracji. Analizie poddane zostały zatem motywy przewodnie, które doprowadziły do powstania i rozwoju wsi tematycznych, dając tym samym możliwość przeprowadzenia typologii. W badaniach szczególnie zwrócono uwagę na zakres wykorzystania wewnętrznych zasobów rozwojowych, tkwiących w sferze kulturowej, które są podstawą programowanej specjalizacji. Można bowiem wyróżnić kreatywnie wykorzystywane elementy tkwiące w historii i tradycji na poziomie mikroregionalnym, które odzwierciedlają się w krajobrazie kulturowym. Jednocześnie wskazać można liczne przykłady oryginalnych idei, które nie są zgodne z lokalną kulturą lub bardzo luźno z nią korespondują, a ukierunkowane są wyłącznie na sferę komercyjną, powodując wyraźne zmiany w sferze zagospodarowania przestrzennego. W referacie uwzględniono także wybrane przykłady tzw. dobrych praktyk wynikających z porównania wsi tematycznych pod względem etapów organizacji i strategii rozwoju oraz form aktywności, których celem jest wykorzystanie istniejących zasobów lub wykreowanie nowych walorów, a efektem stają się przemiany krajobrazu kulturowego wsi.

Krzysztof Herman

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie
Wydział Ogrodnictwa, Biotechnologii i Architektury Krajobrazu
e-mail: krzysztof_herman@sggw.pl

STRATEGIE NISKOBUDŻETOWOŚCI A ESTETYCZNE I NIEMATERIALNE WARTOŚCI KRAJOBRAZU KULTUROWEGO. WNIOSKI Z BADAŃ I DIAGNOZ PARKU KULTURY W POWSINIE

We współczesnych projektach architektury i architektury krajobrazu twórcy posługują się coraz częściej językiem interwencji lub tzw. miejskiej (przestrzennej) akupunktury. Zamiast wielkobudżetowych aranżacji przestrzeni, z różnych powodów, wybierają działania delikatne, punktowe, często efemeryczne. Takie niskobudżetowe projekty wykorzystują specyficzną estetykę m.in. recydingu (ponownego wykorzystania materiałów) czy upcyclingu (przetwarzanie odpadów na obiekty o wyższej wartości, także estetycznej).

Badania, diagnozy funkcjonalności Parku Kultury w Powsinie, prowadzone w 2015 roku (obejmujące badania terenowe, obserwacje uczestniczące, wywiady z pracownikami), wskazują, że mimo wielu lat niedofinansowania i złego obecnego stanu infrastruktury, park cieszy się dużą akceptacją użytkowników, a większość jego funkcji jest zachowanych. Park jest miejscem o wyjątkowym *genius loci*, tożsamości i społeczności, która jest w dobrej kondycji pomimo widocznego braku materialnych inwestycji. W przestrzeni Parku Kultury można odnaleźć wiele oryginalnych elementów małej architektury, wzornictwa zarówno przedwojennego, jak i tego z lat 60-tych oraz 70-tych. Wprowadzane w latach 90-tych (i później) na jego obrzeżach nowe obiekty architektoniczne oraz funkcje doprowadziły raczej do zaburzenia pierwotnego i charakterystycznego dla miejsca ładu estetycznego i przestrzennego.

W przygotowywanym artykule, na podstawie studium przypadku Parku Kultury w Powsinie, podejmujemy dyskusję o narzędziach i metodach modernizacji, rewaloryzacji obiektów architektury krajobrazu z uwzględnieniem poszanowania i zachowania ducha miejsca. Poszukujemy odpowiedzi na pytania o to, jak strategie niskobudżetowości, a także nieplanowane sytuacje związane z niedostatkiem, mogą wpływać na zachowanie estetycznych i niematerialnych wartości krajobrazu kulturowego (z szczególnym uwzględnieniem *genius loci*).

Agnieszka Jaszczak, Alicja Kotewicz

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie
Wydział Kształtowania Środowiska i Rolnictwa
e-mail: agaj77@tlen.pl

**FILMOWE INSPIRACJE KRAJOBRAZEM –
MIĘDZY RZECZYWISTOŚCIĄ A KREACJĄ**

Krajobrazy filmowe wywołujące zróżnicowane emocje u odbiorców są częściowym odzwierciedleniem tych rzeczywistych i wyobrażonych. Sceny w mniej lub bardziej realny sposób odzwierciedlają rejestrowany obraz. Jest to niewątpliwie zależne od gatunku filmowego, stylu, formy odniesienia się do rzeczywistości, sposobu aranżacji scen filmowych, przedstawienia planów oraz subiektywnej wizji filmowca. Zawarte w produkcjach werbalne i wizualne informacje muszą również uwzględniać specyfikę układu percepcyjnego widza. Za odbiór obrazów przekazanych w filmie odpowiada wzrok, zaś po ich przetworzeniu oraz zinterpretowaniu powstaje subiektywna projekcja, odnosząca się do skojarzeń i indywidualnego doświadczenia odbiorcy.

W artykule przedstawiono zagadnienia związane z estetyką i percepcją krajobrazu, odnosząc się do twórczości filmowej. Duże znaczenie miała analiza kadrów filmowych w kierunku opracowania zasad umożliwiających stworzenie schematycznych, naładowanych emocjami wnętrza krajobrazowych. Założono przy tym, że wnętrza, podobnie, jak sceny filmowe mają wywołać strach, napięcie, zaciekawienie, czy ukojenie. W konsekwencji powstała koncepcja, uwzględniająca obrazy typowe dla filmów grozy, jak i produkcji romantycznych.

Bartosz Jawecki

Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu
Wydział Inżynierii Kształtowania Środowiska i Geodezji
e-mail: bartosz.jawecki@up.wroc.pl

**ROLA CZYNNYCH KAMIENIOŁOMÓW GRANITU
W KRAJOBRAZIE ZIEMI STRZELIŃSKIEJ**

Krajobraz traktowany jest jako postrzegana przez ludzi przestrzeń, zawierająca elementy przyrodnicze lub wytwory cywilizacji, ukształtowana w wyniku działania czynników naturalnych lub działalności człowieka. Natomiast kamieniołom jest rodzajem zakładu górniczego (kopalni odkrywkowej), w którym metodą odkrywkową prowadzi się wydobywanie skały związanej o średniej i dużej twardości oraz ich przeróbkę lub obróbkę. Wg typologii krajobrazów aktualnych, czynne kamieniołomy zaliczamy do krajobrazów kulturowych (grupa C), górniczych (typ 13), terenów czynnej (podtyp 13a) wielkopowierzchniowej eksploatacji odkrywkowej.

Budowa geologiczna Ziemi Strzelińskiej sprzyjała eksploatacji surowców skalnych, którą prowadzi się od setek lat. Tereny wydobywania i przerobu skał związanych przede wszystkim wiążą się z intensywnym przekształcaniem środowiska i krajobrazu, zarówno w ujęciu przekształceń geomorfologicznych, jak i wizualnych. Łomy występują w środowisku i krajobrazie w postaci wyrobisk, skarp, ścian, zwałowisk, poziomów eksploatacyjnych, etc.

W artykule przedstawiono rolę (pozytywną, neutralną, negatywną) trzech kamieniołomów granitu (Strzelin I, Gębczyce, Górka Sobocka) w krajobrazie Ziemi Strzelińskiej. Ocenę dokonano w oparciu o przyjęte kryteria. Zagadnienie to rozpatrywano w ujęciu wnętrza krajobra-

zowego kamieniołomu, jego widoku bliskiego (w bezpośrednim sąsiedztwie), a także w krajobrazie otwartym. Dla każdego przypadku wykonano uproszczony model graficzny z podziałem na kategorie brane pod uwagę ocenie roli łomów w krajobrazie.

Oceny wnętrza krajobrazowych łomów wykonano w oparciu o sumę punktów, uzyskaną na podstawie analizy 13 przejętych wskaźników. Uzyskaną sumę punktów przypisano do jednej z klas: od -13 do -5 pkt ocena negatywna, od -4 pkt do 4 pkt ocena neutralna, od 4 pkt do 13 pkt ocena pozytywna. Przy ocenie wnętrza łomu kierowano się możliwością wkomponowania kamieniołomu w krajobraz, trudnością rekultywacji terenu poeksploatacyjnego i potencjalną atrakcyjnością geoturystyczną. Wskazano wyróżniki i czynniki degradujące wnętrza krajobrazowe. W ocenie widoku bliskiego i panoramy dalekiej przyjęto założenie, że elementy kopalni są czynnikiem degradującym, stąd też zawsze będą wpływać negatywnie na krajobraz. Wskazano dominanty, subdominanty i akcenty krajobrazowe związane z działalnością wydobywczą.

Na podstawie przyjętych kryteriów dwa wnętrza krajobrazowe kamieniołomów oceniono pozytywnie, czyli mają one urozmaicenie wnętrza i cechy odróżniające go od innych łomów, są elementami dziedzictwa górnicze regionu, wykazują cechy świadczące o potencjalnej atrakcyjności krajobrazowej i geoturystycznej. Analiza widoku bliskiego wykazała, że dwa kamieniołomy otrzymały ocenę pozytywną, czyli elementy kopalni są przystłonięte lub porośnięte roślinnością, nie wyróżniają się w widoku bliskim. Natomiast przy ocenie panoramy dalekiej po jednym kamieniołomie oceniono pozytywnie (elementy kopalni są przystłonięte lub porośnięte roślinnością, nie wyróżniają się w panoramie dalekiej) i neutralnie (elementy kopalni są widoczne, przy dużym udziale zieleni niskiej, średniej i wysokiej) i negatywnie (wrażenie widoczne, wyrobisko, hałdy odpadów, surowca, maszyn górniczych). Do wyróżników wnętrza łomów zaliczono: budowę geologiczną, dużą głębokość, jaśniejsze fragmenty ścian, pionowe ściany i półki skalne, poziomy wydobywcze, zbiornik wodny. Do dominant zaliczono dźwignicę linotorową, dźwig Derrik, instalację odpylającą, wał ziemny.

Małgorzata Kaczyńska

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie
Wydział Ogrodnictwa, Biotechnologii i Architektury Krajobrazu
e-mail: kaczynskagosia@gmail.com

KOPIE KRAJOBRAZOWE JAKO ATRAKCJA TURYSTYCZNA

Zjawisko tworzenia replik, czy imitacji elementów krajobrazu pochodzących z innych, często odległych kulturowo, obszarów nie jest zjawiskiem nowym. Duży wpływ na rozpowszechnienie tego zjawiska miały podróże i rozwój turystyki. Osiemnastowieczne podróże Grand Tour, podejmowane głównie przez młodych przedstawicieli wyższych klas społecznych, przyczyniły się do wzbudzenia powszechnego zainteresowania i podziwu dla scenerii włoskiego krajobrazu, przesiąkniętego tradycjami antycznymi. Podróżnicy, zainspirowani doświadczeniem włoskiego krajobrazu i zafascynowani osiągnięciami starożytnej architektury, często pragnęły posiadać choć jego cząstkę na własność. Powszechnie stało się wystawianie na terenie prywatnych posiadłości ogrodowych, w odpowiednio zaaranżowanym otoczeniu krajobrazowym, replik greckich i rzymskich antycznych świątyń, akweduktów czy łuków, którym nadawano symboliczne znaczenie. W niektórych ogrodach istniały również imitacje budowli chińskich, japońskich, tureckich czy egipskich. Niektórzy tworzyli na terenie swoich posiadłości repliki elementów naturalnego krajobrazu, które wywarły na nich szczególne wrażenie. Przykładem może być replika wulkanu Wezuwiusz powstała w parku Wörlitz. Nowo powstałe założenia krajobrazowe wkrótce same stały się atrakcjami turystycznymi i były chętnie odwiedzane

przez podróżnych z Europy, którzy podziwiali je jako oryginalne dzieła sztuki ogrodowej i architektury krajobrazu. Także same motywy ogrodowe zaczęły być kopiowane i powielane w innych założeniach krajobrazowych (np. motyw wyspy topolowej z grobowcem Jeana-Jacquesa Rousseau z Ermenonville powielony m.in. w Wörlitz, w Arkadii k. Łowicza i Mokotowie). W połowie XVIII wieku upowszechnił się też nowy typ symulakrum krajobrazowego. Wraz z rozpowszechnieniem nurtu arkadyjskiego na terenie prywatnych posiadłości zaczęły powstawać tzw. ozdobne farmy, czyli całe fragmenty krajobrazu zaaranżowane na wzór wyidealizowanej wiejskiej scenerii. Najbardziej znanym przykładem takiej imitacji jest Petit Trianon Marii Antoniny, zbudowane na terenie Wersalu. W XIX wieku rozpowszechniła się też fascynacja Szwajcarią i elementami jej romantycznego krajobrazu wysokogórskiego. Przyczyniło się to do rozpowszechnienia aranżacji krajobrazowych, w których umieszczano elementy tradycyjnej wiejskiej architektury szwajcarskiej (np. popularne w Polsce Domki Szwajcarskie w Puławach i w Arkadii k. Łowicza, Domek Helwecki na Mokotowie). Takie symulakra krajobrazowe stanowiły dużą atrakcję dla odwiedzających posiadłość gości. Wzbudzały podziw jako „wierne kopie” oryginalnej architektury oraz często również ze względu na rozmach takich przedsięwzięć.

Również współcześnie zjawisko replikacji elementów, a także całych fragmentów krajobrazu, jest obecne. Na wzór osiemnastowiecznych Grand Tours również współczesne podróże wzbudzają często pragnienie posiadania chociaż części wspaniałych zespołów architektonicznych i podziwianych krajobrazów. Symulakra krajobrazowe powstałe w wyniku urzeczywistnienia takich pragnień często cieszą się dużą popularnością jako atrakcje turystyczne. Mimo, że stanowią imitację oryginałów, są podziwiane ze względu na wierność ich odtworzenia, kunszt wykonania, rozwiązania technologiczne oraz rozmach przedsięwzięcia.

W artykule zostaną pokazane współczesne przykłady symulakrów krajobrazowych, powstających zarówno z prywatnej inicjatywy, jak np. replika krajobrazu Toskanii stworzona na pograniczu stanów Newada i Arizona przez Francisa Bacona Jr., który w ten sposób chciał upamiętnić zmarłą żonę, z pochodzenia Włoszkę, kopie najslawniejszych dzieł architektury, jak np. Taj Mahal powstające m.in. w Bangladeszu, jak również ogromne przedsięwzięcia państwowe, jak np. realizacja programu władz Szanghaju „One City, Nine Towns”, którego założeniem jest budowa wokół Szanghaju miast satelitarnych z dzielnicami zaprojektowanymi w formie tzw. miast tematycznych, stanowiących repliki najslawniejszych miast zachodnio-europejskich (np. „Oriental Paris”, „Thames Town”, „Venice Water Town”, „New Amsterdam”). Artykuł stanowić będzie próbę odpowiedzi na pytania: jakie są motywy tworzenia współcześnie powstających symulakrów krajobrazowych, jak są one odbierane przez profesjonalistów z dziedziny architektury i sztuki oraz turystów oraz jaką wartość przedstawiają i czy mogą stanowić nowego typu atrakcję dla turystyki krajobrazowej.

Jarosław Kamyk, Alicja Kot-Niewiadomska

Instytut Gospodarki Surowcami Mineralnymi i Energią PAN

e-mail: kamyk@min-pan.krakow.pl; a.kn@min-pan.krakow.pl

KORONA HAŁD ŚLĄSKICH - CZYLI O HAŁDACH INACZEJ

Każdy element krajobrazu kulturowego Górnego Śląska posiada swoją tradycję i przestrzenne uzasadnienie. Historia gospodarczego rozwoju tego regionu wiąże się z rozwiniętym na niespotykaną w Polsce skalę, górnictwem - w szczególności górnictwem węgla kamiennego, w mniejszym stopniu również rudnego. Jednym z jego skutków ubocznych są miejsca składowania odpadów pogórnich, których powstawanie nieodzwrotnie wiąże się z działalnością kopalń. Nie sposób ich uniknąć, można co najwyżej zminimalizować ich ilość oraz podejmo-

wać działania mające na celu ograniczenie ich składowania i zwiększenia poziomu ich odzysku, głównie dla celów gospodarczych. Część odpadów, których kopalnie nie zdołają zagospodarować, zostaje w różnej formie zdeponowana w środowisku.

Na terenie województwa śląskiego znajduje się obecnie około 130 obiektów, w stosunku do których wymiennie używa się takich pojęć jak: zwałowiska, składowiska, hałdy, zwały odpadów górniczych, bryły krajobrazowe. Spośród tych obiektów nieformalnie wytypowanych zostało sześć, które zyskały wspólną nazwę "Korony Hałd Śląskich". Na czele tej listy znajduje się "Szarłota" w Rydułtowach, zwana królową śląskich hałd, a także hałda „Skalny” w Łaziskach, „Red Rock” dawnej kopalni „Fryderyk” w Tarnowskich Górach, świętochłowicka „Aj-ska”, „Pochwacie” w Jastrzębiu-Zdroju i „Kościelniok” w Krzyżanowicach. Część z nich jest ciągle użytkowana przez kopalnie węgla kamiennego, część po przeprowadzonej rekultywacji lub też naturalnej sukcesji roślinnej, rozpoczyna nowy etap swojego istnienia. Twórcami tej listy są sami mieszkańcy Górnego Śląska, dla których obiekty te mają znaczenie niemalże sentymentalne. "(...) bo przecież stoisz na czymś, co utraconą już wartością kaloryczną zbudowało Twój świat"; "Za to właśnie lubię hałdy. Że się ciągle zmieniają! Góry tego robić nie mogą"; "Jeśli kiedyś zgubicie się w szerokim świecie, poszukajcie hałdy z napisem Szarłota. To będzie znak, że jesteście w Polsce, w Rydułtowach". To tylko kilka z wielu komentarzy, które odnaleźć można na temat najślawniejszych śląskich hałd. Obiekty te jednocześnie stanowią istotny element w przestrzeni miast, w których się znajdują. Odpowiednie ich zagospodarowanie stanowi niemałe wyzwanie dla gospodarki przestrzennej tych obszarów.

Dla wszystkich z omawianych miejsc przyjęty został rekreacyjny kierunek rekultywacji. Towarzystwo zagospodarowaniu uporządkowanie i rozszerzenie terenów zielonych ułatwi stworzenie nowej przestrzeni wypoczynkowej, a właściwe wykorzystanie potencjału miejsca i jego charakterystycznych elementów przyczynić się może do stworzenia nowych symboli miast.

Katarzyna Kasprowska-Nowak

Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie

Wydział Pedagogiczny

e-mail: kasiakaspro@wp.pl

SZTUKA PSZCZELARSKA W KRAJOBRAZIE KAMIENIOŁOMÓW ZIEMI CIESZYŃSKIEJ

Omówiono oryginalne sposoby adaptacji dawnych wyrobisk wapieni cieszyńskich (położone na granicy Lesznej Górnej i Dziegielowa, Pogórze Cieszyńskie) na potrzeby pasiek. Najwięcej uwagi poświęcono tzw. Pszczelemu Miasteczku w kamieniołomie na zalesionym wzgórzu „Mołczyn”. Wyróżniona pasieka inspirowana jest architekturą beskidzką (ule mają głównie postać domków góralskich) i znajduje się ona na szlaku największych atrakcji turystycznych województwa śląskiego. Na tle charakterystyki lokalnego krajobrazu poeksploatacyjnego zarysowano także rozwój rzemiosła łączącego z hodowlą pszczół na Śląsku Cieszyńskim.

Katarzyna Kasprowska-Nowak

Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie
Wydział Pedagogiczny
e-mail: kasiakaspro@wp.pl

INSPIRACJE DO ZAGOSPODAROWANIA WYBRANYCH WYROBISK POGÓRZA CIESZYŃSKIEGO

Przedstawiono najciekawsze sposoby adaptacji miejsc łączonych z dawną eksploatacją wapieni cieszyńskich i cieszyńców (skały wulkaniczne) położonych niedaleko Cieszyna u stóp Beskidu Śląskiego, m.in. na potrzeby religijne, turystyczno-rekreacyjne i hodowlane.

Jolanta Kijowska¹, Andrzej Kijowski²

¹ Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Jakuba z Paradyża w Gorzowie Wielkopolskim
Wydział Humanistyczny

² Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
Wydział Nauk Geograficznych i Geologicznych
e-mail: kij@amu.edu.pl

DREWNIANY SKARB CZY PROBLEM? STUDIUM PRZYPADKU OCHRONY ARCHITEKTURY DREWNIANEJ

Architektura drewniana w Polsce jest niezwykle zaskakująca i różnorodna. Wiele obiektów można już tylko zobaczyć w skansenach, unikatowe wpisano na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO, a inne stanowią niewątpliwie walor krajobrazu kulturowego wielu wsi i miasteczek. Na obszarze Lubelszczyzny można spotkać ciekawe przykłady architektury drewnianej: cerkwie, chałupy z podcieniami czy zagrody składające się z jednego lub dwóch okólników. Jest też wiele zagród z drewnianymi budynkami mieszkalnymi i zabudowaniami gospodarczymi, które występują dość powszechnie tworząc niepowtarzalny krajobraz wsi lubelskiej. Niestety wiele z nich z różnych powodów „ginie” z krajobrazu.

Poster ukazuje studium przypadku odnowienia drewnianego budynku mieszkalnego (chałupy drewnianej), zlokalizowanego na Lubelszczyźnie, we wsi Anielpol, w gminie Kraśniczyn, w granicach Skierbieszowskiego Parku Krajobrazowego. Tego rodzaju architektura drewniana nie jest jeszcze zabytkowa, ale niewątpliwie stanowi walor krajobrazu kulturowego wsi lubelskiej. Niestety, w związku z różnymi negatywnie oddziałującymi procesami przyrodniczymi, społeczno-kulturowymi i gospodarczymi wiele takich obiektów ulega degradacji i coraz częściej stanowi przykład „ginącego” krajobrazu kulturowego. Czy warto chronić takie obiekty przez degradacją? Czy warto je odnawiać? Jakie problemy generują tego typu działania? Jaki wydzźwięk wywierają w środowisku lokalnym? - to podstawowe pytania, na które podjęto próbę odpowiedzi w niniejszym posterze.

Jolanta Kijowska¹, Michał Faryś²

¹ Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Jakuba z Paradyża w Gorzowie Wielkopolskim
Wydział Humanistyczny

² Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
Wydział Nauk Geograficznych i Geologicznych
e-mail: mafarys@amu.edu.pl

WYRÓŻNIKI KRAJOBRAZU KULTUROWEGO DAWNYCH ZIEM POLSKICH W KRAJOBRAZIE WYBRANYCH OBSZARÓW AMERYKI POŁUDNIOWEJ

Przekształcanie krajobrazu naturalnego badanego obszaru, znajdującego się w dorzeczu rzek Parana i Paragwaj, było spowodowane akcją kolonizacyjną i osadnictwem ludności europejskiej. Proces ten rozpoczął się pod koniec XIX wieku. Masowa emigracja transatlantycka z Europy do krajów Ameryki Łacińskiej miała miejsce na przełomie XIX i XX wieku i trwała aż do wybuchu I wojny światowej. Również mieszkańcy ziem polskich, pod wpływem czynników demograficznych (przeludnienie wsi) oraz ekonomicznych (m.in. ubóstwo, słaby rozwój przemysłu) przenosili się za ocean, głównie do Brazylii, Argentyny, Urugwaju, a także Paragwaju. Migracji podlegała ludność wiejska, głównie z terytorium Galicji. Po przyjeździe na kontynent Ameryki Południowej imigranci znaleźli się w odmiennym środowisku przyrodniczym, gospodarczo-społecznym oraz kulturowym i politycznym, co pogłębiało tęsknotę za krajem, krajobrazem swojej wsi i najbliższej okolicy. Asymilując się do nowych uwarunkowań, czerpali wzorce z kraju ojczystego, podejmowali próby „oswojenia” najbliższej okolicy i starali się implementować rozwiązania znane ze starej ojczyzny. Przejawy takiej działalności uwiadcniają się silnie w krajobrazie. Kolejne pokolenia podtrzymywały tradycje przodków nie tylko jako przejaw tęsknoty za krajobrazem z Europy, ale również w celu zademonstrowania pochodzenia i podkreślenia odmienności od pozostałych osadników.

Celem pracy jest określenie i zidentyfikowanie najistotniejszych elementów, wyróżników krajobrazów kulturowych na wybranych obszarach Ameryki Południowej, które jednocześnie są typowe i charakterystyczne dla Polski. Elementy te mają wieloraki charakter i reprezentują kategorie układów przestrzennych tworzących krajobraz. Zaliczono do nich m.in.: siedliska roślin uprawnych, układy przestrzenne gospodarstw (fazend) oraz bramy wjazdowe do zagród, tradycyjne sady i ogrody przydomowe, winnice, pasieki, regionalną wiejską architekturę drewnianą z lambrekinami (eslavo-paranaense), nawiązującą do budownictwa drewnianego z terenu Polski, obiekty sakralne i cmentarze, a nawet kapliczki i krzyże przydrożne. Również takim wyróżnikiem są wykorzystywane narzędzia i pojazdy (carro polaco). W krajobrazie Ameryki Południowej widoczny jest też kontekst społeczno-kulturowy, związany z niematerialnym dziedzictwem kulturowym, przejawiający się głównie w obrzędowości (związanej z podtrzymywaniem tradycji polskich jak i religijności popularnej).

Dla realizacji założonego celu dokonano przeglądu literatury przedmiotu. Do określenia generalnych zmian w użytkowaniu terenu wykorzystano materiały teledetekcyjne. Przeprowadzono rozmowy - wywiady z polonią brazylijską i argentyńską oraz wykonano inwentaryzację obiektów i ich dokumentację fotograficzną. Na podstawie przeprowadzonych analiz wskazano najistotniejsze wyróżniki krajobrazu dawnych ziem polskich widoczne w krajobrazach analizowanego obszaru. Dokonano ich hierarchizacji i określono siłę oddziaływania na krajobraz miejsca osadnictwa.

Jeremi T. Królikowski, Ewa Rykała

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

Wydział Ogrodnictwa i Architektury Krajobrazu

e-mail: jeremi2001@wp.pl ; ewa.rykala@gmail.com

KONTEMPLACJA KRAJOBRAZU JAKO ŹRÓDŁO INSPIRACJI TWÓRCZOŚCI ARTYSTYCZNEJ

Dotarcie do rzeczywistości krajobrazu wymaga porzucenia selektywnego widzenia i selektywnego myślenia wypracowanego przez większość nauk szczegółowych. Całościowy obraz świata proponuje sztuka i fenomenologia. Badanie fenomenologiczne kumuluje w sposób komplementarny różnorodne doświadczenia w tym także potoczne, poetyckie, wewnętrzne i zewnętrzne, a także wyniki badań naukowych z różnych dziedzin wiedzy. Zbudowana na tej podstawie struktura obrazu świata jest stale weryfikowana i doskonalona w miarę uzyskiwania nowych doświadczeń.

Celem badań jest rozpoznanie procesów intuicyjnych prowadzących do całościowego ujęcia krajobrazu w twórczości artystycznej, ich opisanie i włączenie do narzędzi badawczych. Zakres opisywanych procesów obejmuje zarówno własną pracę artystyczną i wynikające z niej doświadczenie, jak również pracę i doświadczenia innych artystów. Badania wykorzystują introspekcję i wynikający z niej opis własnych doświadczeń związanych z twórczością artystyczną będącą wynikiem kontemplacji krajobrazu, studium literatury przedmiotu i analizę rezultatów twórczości artystycznej, w tym własnej.

Przykładem twórczości będącej rezultatem widzenia wynikającego z kontemplacji jest obraz Miłosierdzia Bożego i opisy krajobrazów mistycznych w „Dzienniczku” świętej Faustyny. Słynne zdanie Norwida, iż malarstwo to tylko procent od kontemplacji wymaga rozwinięcia. Formy i stopnie kontemplacji krajobrazu, które prowadzą do całościowego oglądu krajobrazu można ujmować z różnych, komplementarnych punktów widzenia. Kontemplacja jest więc skupieniem uwagi łączącym przestrzeń zewnętrzną i wewnętrzną. Kontemplacja jest zapażeniem. Kontemplacja może być bierna i czynna. Kontemplacja może odbywać się w jednym punkcie, jako oczekiwanie, otwarcie. Kontemplacja nie wyklucza ruchu, w czasie którego następuje skupienie wyłącznie na patrzeniu i dostrzeganiu zmian w sekwencjach widokowych.

Kontemplacja krajobrazu może być jednorazowa jak zapis w podróży bądź wielokrotna, poprzez wielokrotne powroty do tego samego tematu [Hokusai – święta góra Fuji, Cezanne – góra Saint Victoire]. Kontemplacja jest jak długie wypatrywanie, jako krótkie spojrzenie po raz pierwszy bądź kolejny prowadzące do olśnienia. Wynik kontemplacji jako pełne widzenie [w odróżnieniu od przywidzeń] przybierające postać wizji wymaga stopniowego, ukierunkowanego dochodzenia do celu a stopniowe odkrycia zapisywane w formie literackiej, rysunkowej czy malarskiej prowadzą do wykształcenia zdolności dostrzegania boskich znaków w świecie materii [Malczewski].

Wśród formy zapisu rezultatów kontemplacji krajobrazu wyróżnia się koncepcja Stanisława Vinzenza traktująca krajobraz jako „pismo światowe”, a malarstwo jako najdoskonalszy sposób odczytania pisma światowego. Podstawowym sposobem odczytania i zapisu krajobrazu jest odczytanie w nim punktów, linii i płaszczyzn [Kandinsky] budujących jego przestrzeń. Linia jako granica kolorów [Klee] i światła staje się wyrazem osobowości charakteru krajobrazu. Wijąca się i giętka linia charakteryzująca polski krajobraz [Łuskińska] pomaga w odkrywaniu jego złożoności i jedności w złożoności.

Szczególnie inspirującym twórczość artystyczną jest krajobraz Kazimierza Dolnego. Wśród wielu artystów szczególnie miejsce zajmuje Antoni Michałak i jego dwa obrazy „Ukrzyżowanie” wpisujące kazimierski pejzaż w historię zbawienia i „Baśń o szczęśliwym człowieku” de-

finiująca przestrzeń Kazimierza Dolnego w kategoriach poetyki szczęścia [Bachelard]. We własnej twórczości artystycznej odkrywamy kazimierskiego ducha miejsca poprzez narzędzia poszukiwania duchowości w sztuce, jakimi są punkt, linia i płaszczyzna [Kandinsky, Klee], traktując dzieło nie tylko jako zapis formy miejsca, ale też znak. Pejzaż kazimierski jest także inspiracją budującą wewnętrzne krajobrazy pamięci łączące w wyobraźni odległe miejsca, co dowodzi, iż poprzez przeżycie stają się one częścią naszej osobowości.

Kontemplacja krajobrazu, bowiem odkrywa nie tylko formy, lecz także sakralne, duchowe, kosmiczne, społeczne, historyczne, psychologiczne jego znaczenia i wartości. Należy też zwrócić uwagę na użyteczność kontemplacji krajobrazu. Jest ona warunkiem równowagi pomiędzy *vita activa* a *vita contemplativa*. Kontemplacja krajobrazu jest przede wszystkim warunkiem pełniejszego jego rozumienia, a rozumienie jest podstawą projektowania bycia w świecie [Heidegger]. Złożoność doświadczeń kontemplacji krajobrazu może być jednak ujęta w otwarty model graficzny, którego struktura, zgodnie z przyjętymi założeniami, w miarę dalszych badań może być rozwijana.

Edyta Kwiatkowska-Faryś

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Wydział Neofilologii

e-mail: kedyta@amu.edu.pl

DOŚWIADCZANIE KRAJOBRAZU POPRZECZ LITERATURĘ. JĘZYKOWO-KULTUROWY OBRAZ ŚWIATA UTRACONEGO W POWIEŚCI FLORIANA CZARNYSZEWICZA „NADBEREZYŃCY”

Celem referatu jest językowo-kulturowa rekonstrukcja krajobrazu kresowego jako istotnej części rzeczywistego świata utraconego odtworzonego w opublikowanej na obczyźnie powieści „Nadberezyńcy” (Buenos Aires, 1942).

Przyjmując perspektywę tekstu literackiego jako manifestacji świadomości indywidualnej, a jednocześnie narzędzia kreowania obrazu świata, referat proponuje analizę elementów kulturowo-językowych stanowiących stereotypowe doświadczenie specyfiki krajobrazu dawnych kresów Rzeczypospolitej. Krajobraz odtwarzany przez Floriana Czarnyszewicza (1900-1964), będący częścią językowego obrazu utraconej „małej ojczyzny”, otwiera możliwość utrwalania w pamięci także treści ideowych animujących życie społeczne, kulturalne i polityczne Ziemi Bobrujskiej, czyli swego rodzaju rekonstrukcji kresowego świata wartości. Teoretycznie i metodologicznie praca nawiązuje do założeń etnolingwistyki lubelskiej, która bada język w jego powiązaniach z kulturą i historią, prowadząc do podmiotowego odtworzenia obrazu świata utralonego w języku.

Bazę materiałową pracy stanowi trzynomowa epicka opowieść Floriana Czarnyszewicza pt. „Nadberezyńcy” opisująca dzieje szlachty zagrodowej znad Berezyny w pierwszych dziesięcioleciach XX wieku. Inspirowane własną biografią niemal sześćsetstronicowe dzieło, jest pierwszą z czterech powieści Czarnyszewicza napisanych na emigracji i przywracających w literackim świecie przedstawionym nieistniejący już wówczas w rzeczywistości społeczno-politycznej kraj ojczysty.

Praca traktuje przedstawiony w powieści językowo-kulturowy opis krajobrazu jako rezultat swoistej konceptualizacji rzeczywistości przez autora, uwarunkowanej okolicznościami pozajęzykowymi: utrata ojczyzny w wyniku wojny i kolejna utrata w wyniku wychodźstwa. Składnikami tego obrazu świata będą zarówno elementy przywoływanej rzeczywistości i ich nazwy, jak i wprowadzone do tekstu charakterystyczne postaci i zdarzenia.

Malwina Michalik-Śniezek, Tadeusz J. Chmielewski

Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie

Wydział Biologii, Nauk o Zwierzętach i Biogospodarki

e-mail: malwina.sniezek@up.lublin.pl; tadeusz.chmielewski@up.lublin.pl

KRAJOBRAZY AKTUALNE KAZIMIERSKIEGO PARKU KRAJOBRAZOWEGO: KLASYFIKACJA, KARTOWANIE I OCENA POTENCJAŁU USŁUG KULTUROWYCH

Europejska Konwencja Krajobrazowa (2000) zobowiązała ratyfikujące ją kraje między innymi do: zidentyfikowania krajobrazów występujących aktualnie na całym obszarze danego kraju; przeanalizowania ich charakterystyk oraz przekształcających je sił i presji; dokonania oceny tak zidentyfikowanych krajobrazów. Z kolei uchwalona w Polsce w 2015 r. tzw. „Ustawa krajobrazowa”, wprowadziła obowiązek okresowego przeprowadzania w naszym kraju audytu krajobrazowego. Konsekwencją tych 2 aktów prawnych było opracowanie w 2015 r. typologii aktualnych krajobrazów Polski. Jednocześnie, w kilku regionach kraju rozpoczęły się pilotażowe prace nad – zgodnym z tą typologią – kartowaniem aktualnych krajobrazów wybranych obszarów.

Artykuł prezentuje wyniki jednego z pierwszych tego typu opracowań. Obszar Kazimierskiego Parku Krajobrazowego (14 961 ha) podzielono na 492 jednostki przyrodniczo-krajobrazowe, w obrębie których – na podstawie analizy zdjęć lotniczych i serii marszrut terenowych – dokonano identyfikacji typów i podtypów krajobrazów aktualnych. Następnie sąsiadujące ze sobą płaty krajobrazów aktualnych zaklasyfikowano do tych samych podtypów i zagregowano w 195 krajobrazów lokalnych. Zastosowano tu więc podejście bottom-up, znacznie dokładniejsze, niż podejście top-down, zalecane dla podobnych analiz prowadzonych w skali całych województw. Krajobrazy lokalne z kolei stały się jednostkami operacyjnymi do przeprowadzenia oceny potencjału kulturowych usług krajobrazowych analizowanego obszaru. Oceny tego potencjału dokonano zgodnie z klasyfikacją CICES (2013), zmodyfikowaną przez Valles-Planells i in. (2014). Wyniki poszczególnych etapów prac przedstawiono w postaci kartogramów i analiz statystycznych.

Zygmunt Młynarczyk, Ilona Potocka, Mateusz Rogowski

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Wydział Nauk Geograficznych i Geologicznych

e-mail: mateusz.rogowski@amu.edu.pl

TURYSTYKA KRAJOBRAZOWA JAKO INSPIRACJA DO WYKORZYSTANIA BADAŃ TERMOWIZYJNYCH W OBIEKTYWIZACJI OCENY ATRAKCYJNOŚCI WIZUALNEJ KRAJOBRAZU

Turystyka krajobrazowa związana wg J. M. Rodrigueza (2003) z wysoką jakością produktu stworzonego na potrzeby poznania, zrozumienia i odkrycia krajobrazu, odnosi się do subiektywnej oceny jego walorów wykonanej przez turystów. Dokonanie obiektywizacji takich ocen jest niezwykle ważne przy weryfikacji ocen subiektywnych. Celem artykułu jest próba obiektywizacji oceny atrakcyjności krajobrazu poprzez wykorzystanie analizy zdjęć termowizyjnych osób swobodnie obserwujących krajobraz. Eksperyment ten ma na celu sprawdzenie, czy swobodnie obserwowany krajobraz wywołuje zmiany w temperaturze twarzy. Jak wskazują wyniki, istnieją pewne zależności między zmianą temperatury w określonych obszarach twa-

rzy a emocjami, jednak nie są one na tyle silne, by jednoznacznie scharakteryzować określone zależności.

Urszula Myga-Piątek

Uniwersytet Śląski

Wydział Nauk o Ziemi

e-mail: urszula.myga-piatek@us.edu.pl

CZŁOWIEK W KRAJOBRAZIE XXI WIEKU. OD RACJONALNEGO UCZESTNIKA DO TWÓRCY NIEZALEŻNEGO

Krajobraz jako materialny, fizjonomiczny i aksjologiczny wyraz działalności człowieka w środowisku przyrodniczym, od zarania dziejów kształtowany był w sposób racjonalny. Człowiek tworzył i nadawał odpowiednią strukturę obiektom, uruchamiał w geosystemach nowe relacje i procesy, ale także tworzył lub odczytywał wywodzące się z krajobrazu wartości i bodźce. Wszystkie te działania w przewadze służyły celom utylitarnym. Jako twórca i jako uczestnik zaprojektowanych i realizowanych w przestrzeni funkcji, m.in.: osadniczej, rolniczej, górniczej, przemysłowej, wodno-gospodarczej, leśnej, rekreacyjnej, turystycznej, wojskowej (obronnej), ochronnej, itd., człowiek starał się kształtować krajobraz dla celów społecznych, gospodarczych, ale także estetycznych i emocjonalnych w sposób względnie trwały.

Organizowanie przestrzeni - tworzenie miejsc, nadawanie im znaczeń, kształtowanie tekstury i faktury krajobrazu wynikało z potrzeby dopasowania do funkcji - zawsze wynikało z dominacji określonych stylów architektonicznych, doktryn politycznych, wpływów religijnych, zasobów ekonomicznych, a nawet prądów filozoficznych. W ten sposób powstawały różne typy funkcjonalne krajobrazu kulturowego, których różnorodność jest dodatkowo podkreślona przez panujące w danym czasie kanony piękna i wzorce aksjologiczne.

Pragmatyczne zasady kształtowania krajobrazu nie zawsze były równoznaczne z optymalizacją jego użytkowania. Niejednokrotnie w tych działaniach dochodziło do przełamywania barier ryzyka środowiskowego i przekraczania granic kulturowych. Naruszanie równowagi geosystemów zachodziło i nadal zachodzi w różnych regionach świata i jest oceniane w naukowych raportach wieloma wskaźnikami antropopresji.

Abstrahując od tego wątku, w referacie zwrócona zostanie uwaga na przemianę w relacjach człowiek – krajobraz, jaka zauważana jest od końca XX w., a która wynika z próby wyzwolenia się człowieka z systemu racjonalnych czynników krajobrazotwórczych, przy których udziale krajobraz kształtowany był przez wieki w sposób metodyczny i względnie trwały.

Ta awangarda w zakresie kształtowania krajobrazu obserwowana w różnych częściach świata przynosi bardzo różne efekty, ale w przewadze wpisuje się w XXI wieczną zasadę szybkości (akceleracji) turbo-świata. Ilustruje w przestrzeni działania człowieka jako twórcy niezależnego, który przekracza bariery mentalne, łamie kanony racjonalnego wykorzystania przestrzeni przyrodniczej, a nawet odczytywania przynależnych jej atrybutów semantyki i estetyki. Trwałość krajobrazu zastępowana jest chwilową makietą, a hybrydowe wzorce przestrzenne kopiowane są w różnych częściach świata.

Irena Niedźwiecka-Filipiak

Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu

Wydział Inżynierii Kształtowania Środowiska i Geodezji

e-mail: irena.niedzwiecka-filipiak@up.wroc.pl

KRAJOBRAZOWY KONTEKST SIECI NAJCIEKAWSZYCH WSI

Koncepcja Sieci Najciekawszych Wsi zainspirowana została francuską siecią Le Beaux Village de France. Zmiana nazwy z najpiękniejszych na najciekawsze wynika z oceny obecnego stanu wsi w Polsce, oraz z tego, że wcześniej pojęcie to przypisano do konkursów na najpiękniejszą wieś, które przeprowadzane są w ramach Programu Odnowy Wsi.

Wieś, aby stać się atrakcyjną, powinna nie tylko posiadać odpowiedni zasób historycznego dziedzictwa kulturowego. Istotne jest jego odpowiednie udostępnienie, co może wspomóc ofertę turystyczną. Stąd wsie pretendujące do uczestnictwa w sieci powinny spełniać wymogi także związane z odpowiednią infrastrukturą pobytową. Wieś, przed przystąpieniem do sieci, powinna określić swoje wyróżniki krajobrazu wiejskiego, które stanowią ośnowę do opowieści będącej istotą powodu przyjazdu do wsi. Każda miejscowość określa także obszar udostępniony, który zależy od stanu zachowania jej układu przestrzennego, a także ładu i atrakcyjności wnętrza. W przyszłości działania we wsi powinny być ukierunkowane na sukcesywne powiększanie obszaru udostępnionego i łączenie trasami poszczególnych atrakcyjnych elementów. W kontekście oceny wizualnej krajobrazu wsi istotne są: panoramy wjazdowe, ciągi komunikacyjne wjazdowe, strefa wejściowa do obszaru udostępnionego, harmonia wnętrza, otwarcia widokowe na zewnątrz i osie widokowe. W artykule pokazano podsumowanie oceny 13 wsi z województwa opolskiego pretendujących do uczestnictwa w SNW w roku 2014. Szczególną uwagę zwrócono na ww. elementy ściśle związane z krajobrazem poszczególnych wsi.

Irena Niedźwiecka-Filipiak, Anna Podolska

Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu

Wydział Inżynierii Kształtowania Środowiska i Geodezji

e-mail: irena.niedzwiecka-filipiak@up.wroc.pl; anna.podolska@up.wroc.pl

MIEJSCE KRAJOBRAZU WE WSIACH TEMATYCZNYCH

Współczesne obszary wiejskie były kształtowane przez wieki i do dziś charakteryzują się m.in. odrębnością kulturową w regionach, przez co są łatwo rozpoznawalne w zależności od położenia. W Polsce w ostatnich latach, szczególnie od momentu akcesji do Unii Europejskiej, rozwój obszarów wiejskich jest dynamiczny, choć często jego kierunki mają charakter pozarolniczy. Jednym ze współczesnych sposobów na rozwój obszarów wiejskich jest turystyka wiejska oparta na idei tworzenia wiosek tematycznych. Istotą jej jest tworzenie indywidualnej oferty poprzez pobudzenie aktywności społecznej i wykorzystanie endogenicznych czynników rozwojowych, co ma na celu wyróżnienie się danego sołectwa z otoczenia. Wioski tematyczne zainspirowane działaniami Dolnej Austrii zaczęły powstawać w Polsce początkowo z inicjatywy W. Idziaka, a także w ramach programu Odnowy Wsi od końca XX wieku. Dziś istnieje ich już kilkadziesiąt i wciąż notuje się powstawanie nowych, a także zaczynają one tworzyć sieć. Oferta wiosek tematycznych jest bardzo zróżnicowana, bazuje na zasobach materialnych czy niematerialnych, miejscowych bądź zapożyczonych, może rozwijać się dzięki umiejętnościom czy pomysłowości mieszkańców, często przy wykorzystaniu

lokalnego dziedzictwo kulturowego. Motyw przewodni wsi tematycznych niejednokrotnie ma również oddźwięk w krajobrazie całej miejscowości. Powstają nowe obiekty, tereny integracji społecznej, a przy nich także zieleń, nieodłączny element krajobrazu wiejskiego.

Celem przeprowadzonych badań jest próba odpowiedzi na pytanie, jakie miejsce w tworzeniu wsi tematycznych zajmuje ich krajobraz? Czy jest on brany pod uwagę przy realizacji poszczególnych pomysłów na wieś, a także czy jest on odpowiednio kształtowany? Analizy przeprowadzono na podstawie 25 wsi tematycznych położonych na Dolnym Śląsku.

Łukasz Musiaka

Uniwersytet Łódzki

Wydział Nauk Geograficznych

e-mail: musiaaka@wp.pl

ZABYTKOWE UKŁADY PRZESTRZENNE I OBIEKTY ARCHITEKTONICZNE ŚREDNIOWIECZNYCH MIAST DAWNEGO PAŃSTWA KRZYŻACKIEGO JAKO WALOR TURYSTYCZNY

Terytorium dzisiejszej Polski północnej jest bardzo ciekawym i bogatym w zabytki przeszłości obszarem. Na terenie dawnego państwa zakonnego w Prusach, w okresie średniowiecza powstało 96 miast. Najważniejsze z nich, to tak zwane wielkie miasta pruskie jak Gdańsk, Elbląg czy Toruń. Jednakże o wyjątkowym charakterze materialnego krajobrazu kulturowego tych ziem świadczy dziś gęsta sieć małych i średnich miast, które stanowią główny przedmiot zainteresowania autora. Znaczna część dawnych obszarów staromiejskich została zniszczona podczas ostatniej wojny, jednakże niebagatelna część zasobu przetrwała w zbliżonym kształcie do dziś. Liczba zabytkowych układów miejskich dawnego państwa zakonnego, wpisana do rejestru zabytków nieruchomości wynosi obecnie 62. Tak duży zasób może stanowić znaczny potencjał turystyczny, wydaje się jednak, że jest to ciągle potencjał nieodkryty. Tylko niektóre małe i średnie miasta próbują wykorzystać zabytkowe rozplanowanie przestrzenne jako element swojej promocji i walor turystyczny. Dużym problemem wydaje się też brak świadomości i wiedzy historycznej turystów odwiedzających daną miejscowość. Zdecydowanie lepiej wygląda sytuacja z „konsumpcją turystyczną” zabytków architektury. W omawianym obszarze są to głównie zamki i obiekty sakralne – fary. Dużo mniejszym zainteresowaniem cieszą się zabudowania klasztorne, zamki, ratusze, pozostałości murów obronnych, bram miejskich czy obiekty techniki.

Współcześnie, dziedzictwo średniowiecza, które przetrwało do naszych czasów może być postrzegane w dwojaki sposób – jako przeszkoda w rozwoju lokalnym i uciążliwy obowiązek finansowy, bądź też jako potencjał gospodarczy i kulturowy, który można wykorzystać dla celów aktywizacji turystycznej. Obecnie jesteśmy świadkami wielu interesujących procesów, dotyczących dziedzictwa kulturowego regionu. Możemy tu zaliczyć m.in.: przemiany funkcjonalne i własnościowe obiektów zabytkowych (np. zamków średniowiecznych w: Gniewie, Rynie, Lidzbarku Warmińskim, Rynie, Giżycku, Węgorzewie, Barcianach, Elku), rozwój organizacji promujących turystykę regionu (np. Stowarzyszenie Gmin Polskie Zamki Gotyckie, Szlak Zamków Gotyckich na Powiślu, sieć Slow Cities i in.), rosnące nakłady na ochronę dziedzictwa, poprawę estetyki i stopniowy rozwój funkcji turystycznej miast. Procesy rewitalizacji i rewaloryzacji zabytkowej tkanki napotykają również na szereg problemów natury technicznej, organizacyjnej i finansowej.

Głównym celem artykułu będzie z jednej strony próba określenia potencjału turystycznego zabytkowych układów przestrzennych i obiektów architektonicznych, a z drugiej strony przybliżenie sposobów i barier wykorzystania tego potencjału do celów turystycznych.

Izabela Myszka-Stąpór

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie
Wydział Ogrodnictwa, Biotechnologii i Architektury Krajobrazu
e-mail: myszka.izabela@gmail.com

KRAJOBRAZY W SZTUCE OGRODOWEJ

Doświadczenie krajobrazu jest źródłem inspiracji w sztuce. Przykłady dzieł inspirowanych krajobrazami odnajdujemy w literaturze, muzyce, malarstwie, tańcu, architekturze. Sztuka ogrodowa jest bardzo mocno związana z krajobrazem, gdyż to krajobraz właśnie jest sceną dla niej. Ogrodowe dzieła sztuki lokowane są w różnych krajobrazowych sceneriach. Teoretycy sztuki ogrodowej zalecają „wpisywanie” dzieła w zastany krajobraz, budowanie ładu i harmonii – porządku w krajobrazie. Ogród i zapisane w nim wartości artystyczne i estetyczne stają się dziełem w krajobrazie. Zdaża się również, że ogród tworzony jest przez artystę w celu wyrażenia pewnej treści. Jest dziełem - trójwymiarowym obrazem, utworem, wypowiedzią. Takie ogrody prezentowane są na festiwalach ogrodowych, cieszących się dużą popularnością wydarzeniach z pogranicza natury i kultury.

Analizy ogrodów pokazowych wskazały, że inspiracją do ich tworzenia mogą być krajobrazy – krajobrazy różne, nie tylko te piękne, urokliwe, malownicze; również te zdegradowane i zagrożone. W artykule zaprezentowane będą przykłady ogrodów pokazowych, stanowiących emanację współczesnej sztuki ogrodowej, inspirowanych krajobrazami.

Maria Nawieśniak, Józef Hernik

Uniwersytet Rolniczy w Krakowie
Wydział Inżynierii Środowiska i Geodezji
e-mail: m.nawiesniak@ur.krakow.pl; rmhernik@cyf-kr.edu.pl

OCENA I IDENTYFIKACJA KRAJOBRAZOWA WYBRANYCH DOLIN RZECZNYCH

Doliny rzeczne dzięki swojej przyrodniczej odmienności wyraźnie wyróżniają się w krajobrazie terenów otwartych, a zmiany zachodzące na ich obszarze, nawet te, które dotyczą samego koryta cieków, mają wpływ na strukturę całego krajobrazu.

Obecnie na obszarach, gdzie występują cenne krajobrazy może pojawiać się problem dotyczący właściwego i odpowiedzialnego zarządzania nimi. Występowanie cennych krajobrazów kulturowych nie powinno ograniczać, uniemożliwiać, bądź utrudniać gospodarczego wykorzystania tych terenów. Nie mogą być one jednak przedmiotem niekontrolowanego zawłaszczania. Do tej pory zabiegi mające wpływ na krajobraz, w szczególności w polskich gminach wiejskich, były często przeprowadzane w sposób nieskoordynowany. Decyzje o ich podjęciu były najczęściej przypadkowe i niejednokrotnie odzwierciedlały różne interesy małych grup.

W wyniku zabudowy i zmian w ukształtowaniu dolin rzecznych dochodzi do zacierania się ich granic w dokumentach planistycznych. Proces ten ma ogromny wpływ na kształtowanie się krajobrazu tych dolin.

Celem badań jest przedstawienie waloryzacji krajobrazowej na obszarze wybranych dolin rzecznych, z uwzględnieniem wpływu rzeki na badany krajobraz.

Katarzyna Pałubska¹, Łukasz Pardela²

¹ Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie

Wydział Ogrodnictwa i Architektury Krajobrazu

² Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu

Wydział Inżynierii Kształtowania Środowiska i Geodezji

e-mail: katarzyna.palubska@up.lublin.pl; lukasz.pardela@up.wroc.pl

FORTECZNY KRAJOBRAZ ZABYTKOWY – PRAKTYKA A TEORIA KSZTAŁTOWANIA KRAJOBRAZU „WYSPECJALIZOWANEGO”

Specyfika kształtowania krajobrazowych obiektów fortyfikacyjnych, wtopionych w otaczający krajobraz przed laty znacząco zmieniła charakter i możliwości rozwoju wielu miast. Obecny rozwój urbanizacyjny silnie przekształca zachowane struktury obronne, które pomimo ochrony konserwatorskiej budowlą zatracają swój czytelny krajobrazowo-kompozycyjny charakter. Jednocześnie, rozległe obszary fortyfikacyjne, będące niechcianym spadkiem po zaborczej działalności, zwłaszcza z okresu XIX wieku, czynią nasz kraj niepowtarzalnym skansenem militarnym Europy, atrakcyjnym dla turystów i cennym pod względem przyrodniczym.

Architektura obronna wykraczając zupełnie poza ramy stylistycznie typowe dla okresu historycznego kształtującego architekturę utylitarną, w tym parki, stała się trudna w adaptacji dla projektantów i inwestorów. Praktyka projektowa i realizacyjna ostatnich kilkunastu lat wskazuje, że zasady kształtowania skarp, układów wodnych, komunikacji, a przede wszystkim kontekstu widokowego i nasadzeń nie zawsze znajdują zrozumienie, jako pełnoprawny element zabytkowego krajobrazu kulturowego wymagającego właściwej ochrony i rewitalizacji.

Artykuł ma na celu wskazanie historycznych zasad kształtowania krajobrazu fortecznego, a także współczesnych zasad doktryny konserwatorskiej niezbędnej we właściwej ochronie i adaptacji „wyspecjalizowanych” form krajobrazu kulturowego. Ponadto, ukazane zostaną narzędzia niezbędne do właściwego ukierunkowania procesów adaptacyjnych i rewitalizacyjnych, jak również przeprowadzona będzie analiza praktyk w prowadzeniu działań ochronnych (plany ochrony), polityki planistycznej i programów rewitalizacyjnych na wybranych fortyfikacjach zabytkowych w Polsce.

Magdalena Pożarowszczyk

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

Wydział Ogrodnictwa, Biotechnologii i Architektury Krajobrazu

e-mail: jonny1@plusnet.pl

MORFOLOGIA I ZNACZENIE ŚWIATŁA W WIDOKACH I SEKWENCJACH WIDOKOWYCH

Krajobraz zamknięty, obejmujący tkankę miejską jest wielopłaszczyznowy, cechuje się wieloplanowością, która zależnie od wielu czynników jawi się nam w sposób sensualny, doznaniowy, fenomenologiczny. Zależnie od naszego nastawienia, kierowania wzroku czy czynników atmosferycznych, przemierzając ten sam odcinek drogi, możemy go odmiennie interpretować, doświadczać. Również nocą, kiedy sposób ekspozycji zabudowy, roślinności, ciągów komunikacyjnych się zmienia, kreują nam się inne widoki, a więc odmiennie sekwencje widokowe.

Czas i ruch są nieodzownymi czynnikami postrzegania architektury. Obiekt architektury poznajemy z różnych perspektyw, począwszy od widoku bardzo rzadkiego, ukazującego całą

sylwetę, po widoku z bliska pozwalające z jednej strony na kontemplację detalu, ale z drugiej strony widok ten pozwala nam nierzadko na odbiór tylko fragmentu bryły, często w kontekście otaczających budynków. "Jeżeli zastosujemy do architektury trzy kardynalne elementy otaczającej rzeczywistości, jakimi są: przestrzeń, czas i ruch, otrzymamy, podobnie jak w muzyce, to, co można określić jako (...) sekwencję".

Krajobraz jest tą przestrzenią, którą człowiek może ogarnąć swoim wzrokiem. Każdy element, który może dostrzec nie tylko jest, ale również ma swoje znaczenie, symbolikę, odgrywa swoją rolę (funkcjonalną, artystyczną, przyrodniczą czy chociażby kontrastu). Jedyną trudnością postrzegania znaczeń i wymiaru widzianego obrazu jest zdolność szerszego, refleksyjnego patrzenia i samoświadomości.

Projektowanie krajobrazu, czy to widzianego za dnia, czy nocą, to rzeczywistość, która nas otacza, która decyduje o kształcie przyjętego kierunku rozwoju miast, terenów wiejskich czy otwartych krajobrazów. Każdy obszar, wymaga dogłębnego rozpoznania przed podjęciem decyzji. Jest to proces długofalowy, w związku z tym podejmowane w tym procesie decyzje sumują się i mają wieloletnie działanie, konsekwencje dla otaczającej nas przestrzeni, ładu przestrzennego, naszego życia.

Mateusz Rogowski

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
Wydział Nauk Geograficznych i Geologicznych
e-mail: mateusz.rogowski@amu.edu.pl

WYKORZYSTANIE KRAJOBRAZU MULTISENSORYCZNEGO W TWORZENIU PRODUKTU TURYSTYCZNEGO REGIONU

Proces multisensorycznego postrzegania i oceny krajobrazu posiada bardzo ściśle powiązanie z turystyką. Należy podkreślić, że im krajobraz jest bardziej atrakcyjny, tym bodźce odbierane z otoczenia są bardziej różnorodne, angażując tym samym więcej zmysłów człowieka. A wraz ze wzrostem zaangażowania turysty w przeżywanie krajobrazu, powinna wzrastać satysfakcja z uczestnictwa w turystyce. Celem artykułu jest próba ujęcia krajobrazu multisensorycznego w aspekcie posiadanego potencjału turystycznego, wykorzystywanego w tworzeniu produktu turystycznego regionu. Z uwagi na odmienność krajobrazu każdego regionu, tworzony produkt turystyczny powinien mieć niepowtarzalny charakter. Z tego względu, w oparciu o wybrane przykłady krajobrazów przyrodniczych i kulturowych, przedstawiony zostanie sposób wykorzystania krajobrazu multisensorycznego w tworzeniu regionalnego produktu turystycznego.

Hubert Romanowski

Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny w Szczecinie
Wydział Kształtowania Środowiska i Rolnictwa
e-mail: hubert.romanowski@zut.edu.pl

KRAJOBRAZY I DETALE (KRAJOBRAZ JAKO ŹRÓDŁO INSPIRACJI W SZTUKACH PLASTYCZNYCH)

Referat jest teoretycznym uzupełnieniem własnej wystawy zatytułowanej „Krajobrazy i detale”, zarejestrowanej jako pokaz multimedialny.

Związki pomiędzy kształtowaniem krajobrazu kulturowego a sztukami plastycznymi są silne i wzajemne. Krajobraz stanowił motyw (w szczególności, ale nie tylko) prac malarskich i graficznych. Najwcześniejsze przejawy malarstwa krajobrazowego spotykamy, w formie malowideł ściennych, już w starożytności. W okresie średniowiecza i wczesnym renesansie motywy pejzażowe przeważnie znajdują się w tle obrazów. Dopiero Joachim Patinir stał się prekursorem malarstwa krajobrazowego. Jan van Goyen oraz Jacob van Ruisdael stali się pionierami realistycznego stylu w pejzażu. Również część ogromnej spuścizny artystycznej Rembrandta jest ukierunkowana na krajobraz. Nicolas Poussin i Claude Lorrain malowali wymyślone pejzaże. Ich malarstwo było z kolei inspiracją projektowania w szczególności ogrodów krajobrazowych XVIII wieku.

Przykładów na to, że obrazy poprzedzały realizacje krajobrazowe, można przytoczyć więcej. Również obecnie, jako część projektu stosuje się szkice, rysunki przyszłych widoków, wizualizacje. W XVIII w. przeważał pejzaż miejski (weduta). W I połowie XIX w. malarstwo krajobrazowe różnicuje się. Caspar Friedrich był przedstawicielem malarstwa romantycznego. John Constable jako pierwszy zaczął malować w plenerze. Joseph Turner uważany jest za zwiastuna impresjonizmu. Malarzy i grafików pejzażystów od połowy XIX wieku poprzez wiek XX oraz nam współczesnych trudno pokrótce wymieniść, a tym bardziej opisać. Wystarczy wymienić kierunki: impresjonistów, postimpresjonistów, malarzy naiwnych, fowistów, kubiistów, ekspresjonistów, surrealistów, modernistów i postmodernistów, a nawet przedstawicieli sztuki konceptualnej, oraz twórców instalacji, którzy również inspirowali się krajobrazem (np. Christo).

W tym kontekście przedstawiam komentarz autorski do wystawy zatytułowanej „Krajobrazy i detale” (fotogramy i grafika). Nie są to wyłącznie szerokie panoramy, ale również liczne zbliżenia, detale, fragmenty skał, roślin, kolorowe porosty, rozbryzgi wody. Detal w odpowiednim zbliżeniu staje się dominantą w krajobrazie. Przyroda sama tworzy gotowe obrazy, trzeba je tylko dostrzec, wykadrować, cierpliwie czekać na odpowiednie światło lub samemu doświetlić. Czasem konieczna jest niewielka interwencja, ale najważniejsza jest pokora względem natury a następnie ostra selekcja zdjęć, które w epoce fotografii cyfrowej zawsze są w nadmiarze. Również rysunki i grafiki są odbiciem struktur detali.

Małgorzata Sawicka

Politechnika Krakowska

Wydział Architektury

e-mail: gosia.e.sawicka@gmail.com

PRZEMIANY KRAJOBRAZU OLSZÓWKI GÓRNEJ I DOLNEJ W BIELSKU-BIAŁEJ

Dzielnice Olszówka Górna i Dolna położone są w południowej części miasta Bielska-Białej, nad potokiem Olszówka – lewobrzeżnym dopływem rzeki Białej, u podnóży Beskidu Śląskiego. Są to tereny o wysokich walorach krajobrazowych. Od południowego-zachodu graniczą z Parkiem Krajobrazowym Beskidu Śląskiego, od południa z Zespołem Przyrodniczo-Krajobrazowym „Cygański Las”. Przez wieki były to tereny wypasu bydła i owiec oraz pozyskiwania drewna. Z czasem, w miejscu tym powstała wieś o nazwie Olszówka, a w okresie dynamicznego rozwoju przemysłu bielskiego w XIX wieku obszar ten zaczął pełnić funkcje wypoczynkowo-uzdrowiskowe. Charakterystyczny element krajobrazu dzielnic stanowią zabytkowe układy willowo-ogrodowe z przełomu XIX i XX wieku, często reprezentujące lokalną odmianę stylu „cottage”, powszechnego wówczas w całej Europie. Ponadto, w okresie międzywojennym było to miejsce inspiracji dla wielu artystów z regionu. Niniejsze rozważania skupiają się wokół przeobrażeń krajobrazu dzielnic od końca XIX wieku po dzień dzisiejszy,

sposobów jego zagospodarowywania i ochrony wartości przyrodniczo-kulturowych, a także postrzegania krajobrazu jako źródła inspiracji dla artystów. Również obecnie widoczne jest znaczenie tego rejonu jako obszaru spacerowego. Świadczą o tym cieszące się popularnością wycieczki organizowane przez Stowarzyszenie Olszówka, których celem jest szerzenie wiedzy na temat zabytków i historii dzielnic oraz Cygańskiego Lasu.

Adam Senetra

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie
Wydział Geodezji, Gospodarki Przestrzennej i Budownictwa
e-mail: adam.senetra@uwm.edu.pl

DYNAMIKA ZMIAN PRZESTRZENNO-CZASOWYCH ESTETYKI KRAJOBRAZÓW OBSZARÓW POJEZIERNYCH NA POTRZEBY ICH AUDYTU I OCHRONY

Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu są przedmiotem wzmożonego zainteresowania specjalistów wielu dziedzin. Powodem jest pogarszanie się stanu otoczenia, w tym jego estetyki, a co za tym idzie jakości życia. Niekorzystne zmiany krajobrazu są spowodowane głównie rozwojem cywilizacyjnym i niewłaściwym gospodarowaniem przestrzenią. Przeciwdziałanie dalszym negatywnym przekształceniom krajobrazu powinno mieć charakter systemowy. Powoduje to wzrost zainteresowania nowymi technologiami wspierającymi proces audytu i ochrony krajobrazów, szczególnie tych najcenniejszych z punktu widzenia zachowania indywidualnego charakteru środowiska geograficznego. Dbałość o estetykę otaczającej przestrzeni jest wyznacznikiem dobrych praktyk w kształtowaniu krajobrazów, a także inspiracją dla wprowadzania innowacyjnych rozwiązań zapobiegających ich degradacji.

W pracy przedstawiono propozycję założeń metodycznych oceny i opracowania map wartości estetycznej krajobrazu w aspekcie ich przydatności do implementacji Europejskiej Konwencji Krajobrazowej. Zapisy Konwencji doprowadziły do uchwalenia ustawy z 24 kwietnia 2015 roku o zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu. Art. 7 wprowadza zmiany w ustawie z 27 marca 2003 roku o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Jednym z elementów jest określenie ogólnych zasad audytu krajobrazowego oraz opracowanie definicji krajobrazu priorytetowego. W dniu 11 września 2015 roku weszły w życie regulacje częściowo realizujące zalecenia Konwencji. Przepis zobowiązuje samorządy wojewódzkie do wykonywania audytu krajobrazowego (sporządzanego nie rzadziej niż raz na 20 lat), którego realizacja w dużym stopniu zależeć powinna od przyjętych metod delimitacji, regionalizacji i typologii krajobrazów. Jednym z ważniejszych zadań będzie określenie lokalizacji krajobrazów priorytetowych (szczególnie cennych dla społeczeństwa ze względu na wartości przyrodnicze, kulturowe, historyczne lub estetyczno-widokowe).

Przedstawiona w pracy autorska metoda oceny wartości walorów estetycznych krajobrazu (OWWEK) powstała na podstawie prac koncepcyjnych w latach 2004-2008. Następnie dokonano terenowej oceny walorów estetycznych krajobrazu gminy Pozezdrze, położonej w obszarze Pojezierza Mazurskiego. Wykonanie pomiarów terenowych w dwóch terminach (2008 i 2015 rok) pozwoliło na porównanie dynamiki przekształceń krajobrazu pod kątem wartości estetycznych w okresie 7 lat. Badania pozwoliły również na ocenę przydatności metody w procesie prowadzenia audytu krajobrazowego.

Dorota Sikora

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie
Wydział Ogródnictwa, Biotechnologii i Architektury Krajobrazu
e-mail: dorotasikora@poczta.onet.pl

WPIS DO REJESTRU ZABYTEKÓW JAKO NARZĘDZIE OCHRONY KRAJOBRAZU - NA PRZYKŁADZIE WILANOWA

Zgodnie z Europejską Konwencją Krajobrazową współczesne zarządzanie krajobrazem ma na celu zachowanie i utrzymanie jego ważnych lub charakterystycznych cech, tak, aby ukie-
runkować i harmonizować zmiany, które wynikają z procesów społecznych, gospodarczych,
środowiskowych [art.14]. Jednym z narzędzi służących zachowaniu i utrzymaniu ważnych
cech krajobrazu jest wpis do rejestru zabytków, który stanowi formę ochrony prawnej, wpro-
wadzaną na podstawie Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad za-
bytkami. W ustawie tej (art. 3) zdefiniowano krajobraz kulturowy jako "przestrzeń historycznie
ukształtowaną w wyniku działalności człowieka, zawierającą wytwory cywilizacji oraz elemen-
ty przyrodnicze". Wpis do rejestru zabytków jest najpowszechniejszą formą ochrony zabyt-
ków nieruchomych, do których ustawodawca zaliczył również krajobrazy kulturowe jako naj-
szerszą kategorię, ale również układy urbanistyczne, ruralistyczne i szereg innych obiektów
i obszarów (art.6).

Autorka, opierając się na własnych doświadczeniach i badaniach, pragnie omówić możliwości
ochrony krajobrazu kulturowego poprzez wpis do rejestru zabytków na przykładzie Wilanowa
i jego otoczenia. Obszar ten, o ponadlokalnych wartościach historycznych i artystycznych, od
lat ulega degradacji w wyniku nowych inwestycji, powstających bez poszanowania dla zasta-
nych wartości. Autorka przedstawi zarys historii tego obszaru, odniesie się do jego obecnego
stanu zachowania i obecnego stanu ochrony konserwatorskiej, a także przedstawi możliwo-
ści szerszej ochrony poprzez wpis do rejestru zabytków relikwów historycznych układów prze-
strzennych i obiektów.

Dawid Soszyński¹, Adam Gawryluk², Barbara Sowińska-Świerkosz³

¹ Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II

Wydział Matematyki, Informatyki i Architektury Krajobrazu

² Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie

Wydział Agrobiotechnologii

³ Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie

Wydział Biologii, Nauk o Zwierzętach i Biogospodarki

e-mail: dawid.soszynski@wp.pl; adam.gawryluk@up.lublin.pl; barbara.sowinska@wp.pl

JAKOŚĆ ROZWIĄZAŃ KRAJOBRAZOWYCH W KSZTAŁTOWANIU WIEJSKICH PRZESTRZENI PUBLICZNYCH POLESIA

W pracy podjęto próbę charakterystyki i oceny, z punktu widzenia fizjonomii krajobrazu, in-
westycji związanych z kształtowaniem wiejskich przestrzeni publicznych. Analizom poddano
38 obszarów o takiej funkcji, powstałych lub przekształconych w latach 2008-2015 w 12 gmi-
nach położonych na obszarze Pojezierza Łęczyńsko-Włodawskiego. Ocenę przeprowadzono
w oparciu o zestaw kryteriów decydujących o jakości przestrzeni, ze szczególnym uwzględ-
nieniem cech wpływających na społeczny odbiór i funkcjonowanie miejsca. Zestaw ten obej-
muje 12 następujących cech: kameralność; dostępność; charakter krawędzi; obecność ziele-

ni; obecność wody; obecność dominant i elementów charakterystycznych lub wyróżników krajobrazu (landmark); otwarcia i powiązania widokowe; obecność elementów negatywnych; tożsamość i tradycję lokalną; nieprostokreślność; horyzontalność; charakter oświetlenia. Przeprowadzone analizy pozwoliły na wskazanie głównych tendencji w kształtowaniu krajobrazu współczesnych wiejskich przestrzeni publicznych Polesia. Ukazały inspirujące podejście i pozytywne przykłady, ujawniając jednocześnie szereg problemów wynikających z nieumiejętnego podejścia do zagadnień związanych z ładem przestrzennym i estetyką przestrzeni publicznej.

Joanna Szczęsna, Małgorzata Flaga

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie

Wydział Nauk o Ziemi i Gospodarki Przestrzennej

e-mail: joannaszczesna@tlen.pl; malgorzata.flaga@umcs.lublin.pl

KRAJOBRAZY KULTUROWE WOJ. LUBELSKIEGO I ICH ZNACZENIE DLA ROZWOJU TURYSTYKI KULTUROWEJ W REGIONIE

Każdy krajobraz współtworzący przestrzeń geograficzną zawiera w sobie zapis rozgrywających się w niej zdarzeń. Krajobrazy przyrodnicze oddają przemiany w świecie natury, natomiast krajobrazy kulturowe odzwierciedlają wydarzenia związane z człowiekiem i różnorodnymi aspektami jego życia. Wszystkie krajobrazy umożliwiają więc poznawanie otaczającego świata i dokonujących się w nim ciągłych zmian, a najlepszym sposobem na ich doświadczanie i zgłębianie wydaje się być turystyka. Praktyki turystyczne pozwalają bowiem na najbliższy, bo bezpośredni kontakt z krajobrazem.

Dobre przesłanki do rozwoju turystyki w oparciu o regionalne krajobrazy posiada woj. lubelskie. Jest ono położone w granicach kilku regionów fizyczno-geograficznych, co wpływa na różnorodność krajobrazów przyrodniczych. Ponadto, położenie na obszarze, gdzie przez wieki przenikały się wpływy cywilizacji Zachodu i Wschodu zaowocowało bogactwem kultury duchowej i materialnej wielorakich grup narodowościowych i religijnych. Ta różnorodność przełożyła się z kolei na zaistnienie w województwie krajobrazów kulturowych, które posiadają wyraźne cechy wielokulturowości. Znaczne i wartościowe zasoby krajobrazowe pozwalają w regionie lubelskim na rozwój wielu różnorodnych form turystyki. Jednak oceniając cechy regionu, które decydują o jego specyfice i wyjątkowości w skali całego kraju, należy podkreślić szczególne wartości przestrzeni kulturowej, a w związku z tym wyróżnić turystykę kulturową jako tę o wiodącym znaczeniu dla województwa lubelskiego. Trzeba też zaznaczyć, że – uwzględniając dotychczasowy rozwój i charakter gospodarczy regionu - turystyka generalnie, w tym turystyka kulturowa w szczególności jest uważana za bardzo obiecującą perspektywę i szansę na wzrost i ożywienie gospodarcze Lubelszczyzny.

Celem artykułu jest wskazanie już funkcjonujących oraz potencjalnych form turystyki kulturowej na obszarze województwa lubelskiego, przy uwzględnieniu jego specyfiki i unikatowości. Za takie formy uznano przede wszystkim turystykę: dziedzictwa kulturowego, miejską, wiejsko-kulturową, religijną, sentymentalną, etniczną, martyrologiczną oraz podróże tematyczne po szlakach kulturowych. W artykule zostaną także zaprezentowane przykłady krajobrazów kulturowych Lubelszczyzny i powstałe w oparciu o nie produkty turystyczne. Rozpatrzone będą również inne uwarunkowania rozwoju poszczególnych form turystyki, wyraźnie widoczne w skali lokalnej. Analiza działalności turystycznej w województwie zostanie opisana w szerszym kontekście jej znaczenia dla gospodarki regionu i planowanych kierunków rozwoju.

Anna Świątek

Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach
Instytut Geografii
e-mail: anna.teresa.wojtunik@wp.pl

ROLNICTWO EKOLOGICZNE JAKO DOBRA PRAKTYKA W KSZTAŁTOWANIU KRAJOBRAZU

Krajobraz to podstawowy element europejskiego dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego. Wymagający ochrony, planowania i odpowiedniego gospodarowania w myśl zasad zrównoważonego rozwoju oraz Europejskiej Konwencji Krajobrazowej. Zmiany zachodzące w krajobrazie bywają niepokojące, także na obszarach wiejskich. Naprzeciw temu wychodzi rolnictwo ekologiczne jako alternatywne rozwiązanie, dobra praktyka, która może zatrzymać niekorzystne zjawiska pojawiające się w rolnictwie. To system zarządzania gospodarstwem, najbardziej korzystnych dla środowiska, wykorzystujący naturalne predyspozycje danego obszaru. Na jego rozwój mają wpływ przede wszystkim czynniki przyrodnicze takie jak: klimat, rzeźba terenu, podłoże geologiczne, stosunki wodne, świat zwierzęcy i roślinny. Krajobraz uwzględnia te same komponenty. Istnieje zatem zależność, która łączy te zagadnienia. Celem artykułu jest wykazanie tego związku oraz uzasadnienie używania tożsamych metod oceny. Jako przykład podano obszar powiatu opoczyńskiego, gdzie ekologiczne metody upraw stosowane są w gospodarstwach rolnych posiadających certyfikat 'ekologiczne'.

Ewa Waryś

Politechnika Krakowska
Wydział Architektury
e-mail: ewawarys@wp.pl

SCENOGRAFICZNA WARTOŚĆ KRAJOBRAZU KULTUROWEGO JAKO ŹRÓDŁO INSPIRACJI

Scenograficzna wartość krajobrazu kulturowego, która na przestrzeni wieków stanowiła zarówno walor jak również cenne źródło inspiracji jest charakterystyczna szczególnie dla założeń o wybitnych walorach krajobrazowych. Już w czasach średniowiecza wykształciła się charakterystyczna forma sztuki, jaką były spektakle o charakterze misteryjnym, oparte na motywie drogi krzyżowej. Unikatowe założenia krajobrazowe, powstające na przestrzeni wieków, niejednokrotnie stawały się integralnymi elementami spektaklu życia codziennego, wpisując się w topos Teatrum Mundi. Także przestrzeń współczesnych miast jest pełna miejsc, w których szeroko rozumiana sztuka współczesna może się rozwijać i docierać do coraz większego grona odbiorców. Tego typu przykładem jest krajobraz przemysłowy, który przez lata postrzegany był jako obszar pozbawiony wartości artystycznych.

Magdalena Wilkosz-Mamcarczyk
Uniwersytet Rolniczy w Krakowie
Wydział Inżynierii Środowiska i Geodezji
e-mail: mwilkoszmamcarczyk@gmail.com

WPŁYW DZIAŁAŃ ZWIĄZANYCH Z REWITALIZACJĄ NA KRAJOBRAZ WYBRANYCH MIEJSCOWOŚCI POWIATU WADOWICKIEGO

Obecnie podejmowane na szeroką skalę działania z zakresu rewitalizacji, związane m.in. z rewaloryzacją i modernizacją obejmują swym zasięgiem także obszary małych miast i wsi. Na przykładzie wybranych miejscowości powiatu wadowickiego autorka pragnie dokonać oceny tych zmian w kontekście ich wpływu na krajobraz tego regionu, jak również na jakość życia mieszkańców.